

Tallinna rahvastiku tervise edendamise arengukava 2017–2021

Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet

Ettepanekud, täiendused palun saata: ene.tomberg@tallinnlv.ee;
krista.tammsaar@tallinnlv.ee

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. KOKKUVÕTE TALLINNA RAHVASTIKU TERVISE EDENDAMISEST AASTATEL 2008–2015 NING SUUNDUMUSED AASTATEL 2017–2021	5
1.1. Lühiülevaade Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015 täitmisest.....	5
1.1.1. I tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: laste tervist toetava ja turvalise arengu tagamine	5
1.1.2. II tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: ühiskonna sotsiaalse sidususe ja turvalisuse suurendamine.....	7
1.1.3. III tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: tervise säilimist ja arenemist soodustava elu- ja töökeskkonna tagamine	9
1.1.4. IV tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: tervislike valikute ja eluviisi soodustamine	12
1.2. Peamised tegevusvaldkonnad ja sekkumisvajadused aastatel 2017–2021	15
2. VISIOON JA MISSIOON.....	17
3. ARENUSTEGEVUST LÄBIVAD PÕHIMÕTTED.....	17
4. FINANTSPLAAN	18
5. TEGEVUSKAVA AASTATEKS 2017–2021.....	19
5.1. Laste ja noorte turvaline ja tervislik areng.....	19
5.2. Sotsiaalne turvalisus, kaasatus ja võrdsed võimalused.....	28
5.3. Tervist toetav elu-, töö- ja õpikeskkond.....	32
5.4. Tervislik eluviis.....	42
6. RISKID JA NENDE MAANDAMINE	48
7. ARENGUKAVA TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	49
KASUTATUD MATERJALID.....	50

SISSEJUHATUS

Rahvastiku tervise arengukava koostamise õiguslik alus tuleneb [rahvatervise seaduse](#) § 10 punkt 2, mis sätestab kohaliku omavalitsuse ülesandena elanikkonna haiguste ennetamisele ja tervise edendamisele suunatud tegevuse korraldamise oma maa-alal.

Õiguslik alus on ka [kohaliku omavalitsuse korralduse seadus](#) § 37, mille järgi võetakse arengukava ja eelarvestrateegia aluseks kohaliku omavalitsuse üksuse eelarve koostamisel, kohustuste võtmisel, varaga tehingute tegemisel, investeringute kavandamisel ning investeringuteks toetuse taotlemisel.

HIV, AIDSi, narkomaania ja alkoholismi ennetamise strateegiliste suundade väljatöötamine (vajaduse korral koos kohaliku omavalitsusega), nende arengusuundade elluviimise meetmete väljatöötamine ja vajaliku õigusruumi tagamine on riigi ülesanne, mis on sätestatud Vabariigi Valitsuse 20. detsembri 2012 korraldusega nr 527 heaks kiidetud „Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“ IV valdkonnas „Tervislik eluviis“.

[Tallinna põhimääruse](#) § 71 lõike 1 punkti 5 järgi on üks linna arengudokumente valdkonna arengukava. Sama paragrahvi lõike 6 järgi on valdkonna arengukava Tallinna linna arengukavas seatud eesmärkidest lähtuv linna ühe tegevusvaldkonna arengusuundi ja kavandatavaid tegevusi täpsustav ja täiendav dokument, mis sisaldab olulisemaid tegevusi ka linnaosade kaupa. Tallinna põhimääruse § 71 lõike 6 punkti 5 alusel võib valdkonna arengukava koostada muu hulgas linnaelanike tervise tegevusvaldkonnas.

Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2017–2021 (edaspidi *arengukava*) on algatatud Tallinna Linnavolikogu 25. augusti 2016 istungi otsuse nr 118 „Tallinna rahvastiku tervise edendamise arengukava 2017–2021 koostamise algatamine ja lähteülesande kehtestamine“ alusel linna arengudokumentides seatud eesmärkide täpsustamiseks, et luua eeldused rahvaarvu säilitamiseks ja kasvuks, Tallinna elanike füüsilise ja vaimse tervise hoidmiseks ja parandamiseks ning elanike teadlikumaks tervisekäitumiseks aastatel 2017–2021.

Arengukava on loogiline jätk Tallinna Linnavolikogu 17. aprilli 2008 otsusega nr 66 kinnitatud Tallinna rahvastiku tervise arengukavale aastateks 2008–2015.

Arengukava koostamisel võeti aluseks Tallinna Linnavolikogu 4. novembri 2010 otsusega nr 255 kinnitatud „[Strateegia „Tallinn 2030“](#)“, Tallinna Linnavolikogu 13. juuni 2013 määrusega nr 29 kinnitatud „[Tallinna arengukava 2014–2020](#)“, Tallinna Linnavolikogu 2. juuni 2016 määrusega nr 14 kinnitatud „[Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2017–2020](#)“ ja teised arengukava koostamise seisukohast olulised arengudokumendid ja uuringud.

HIV, AIDSi, narkomaania ja alkoholismi ennetamise eesmärgil Tallinna linnas kinnitati Tallinna Linnavolikogu 22. augusti 2013 määrusega nr 45 „[Alkoholismi ja narkomaania ning HIV ja AIDSi leviku ennetamise tegevuskava Tallinnas aastateks 2013–2017](#)“. Tegevuskava rakendamist koordineerib Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet. Edasi käsitletakse HIV, AIDSi, narkomaania ja alkoholismi ennetamise, ravi ja rehabilitatsiooniga seotut „Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2017–2021“ tegevusvaldkondades.

Arengukava koosneb sissejuhatusest, kaheksast peatükist ja arengukava koostamisel kasutatud materjalide loendist.

Arengukava esimeses peatükis antakse ülevaade lõppenud „Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015“ täitmisest. Eesmärkide täitmisest lähtudes esitatakse positiivsed ja negatiivsed suundumused nelja tegevusvaldkonna kaupa: laste tervist toetava ja turvalise arengu tagamine; ühiskonna sotsiaalse sidususe, võrdsete võimaluste ja turvalisuse suurendamine; tervise säilimist ja arenemist soodustava elu- ja töökeskkonna tagamine; tervislike valikute ja eluviisi soodustamine. Eelnevale toetudes tuuakse esile olulisemad arengusuunad ja sekkumisvajadused aastatel 2017–2021.

Teises peatükis sõnastatakse arengukava visioon ja missioon, kolmandas peatükis antakse ülevaade edasise arendustegevuse põhimõtetest.

Neljas peatükk iseloomustab finantsplaani kujunemist ning viies peatükk hõlmab nelja tegevusvaldkonna tegevuskava koos aastaks 2021 oodatavate tulemustega ja finantsproгноosiga aastateks 2017–2019.

Kuues ja seitsmes peatükk annavad ülevaate võimalikest arengukava täitmise riskidest ja nende maandamise võimalustest, arengukava seire ning ajakohastamise korraldamisest.

Arengukava koostamises osalesid Tallinna Linnavalitsuse ametid koos linna finantsteenistusega ning linnaosade valitsused.

1. KOKKUVÕTE TALLINNA RAHVASTIKU TERVISE EDENDAMISEST AASTATEL 2008–2015 NING SUUNDUMUSED AASTATEL 2017–2021

Lõppenud perioodi kokkuvõte järgib Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015 struktuuri, milles koos eesmärkide, lähtepunktide ja oodatavate tulemustega olid sätestatud arengukava kaugeesmärgid ning neli peamist tegevusvaldkonda alaeesmärkide, meetmete, mõõdikute ning vastutustasanditega: laste tervist toetava ja turvalise arengu tagamine; ühiskonna sotsiaalse sidususe ja turvalisuse suurendamine; tervise säilimist ja arenemist soodustava elu- ja töökeskkonna tagamine; tervislike valikute ja eluviisi soodustamine.

Eelneva arenguperioodi kokkuvõttest tulenevad suundumused, trendid, tekkinud probleemid jms on aluseks järgnevate aastate peamiste tegevusvaldkondade määratlemisel, eesmärkide seadmisel, tegevuste ja oodatavate tulemuste planeerimisel.

1.1. Lühiülevaade Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015 täitmisest

Selleks, et koordineerida Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015 elluviimist ja tagada selle eesmärkide täitmine, moodustati 2008. a Tallinna linna peaja juhtimisel töötav tervisekoalitsioon. Selle põhimäärus kinnitati Tallinna Linnavalitsuse 18. juuni 2008 määrusega nr 46 „[Tallinna Tervisekoalitsiooni moodustamine ja põhimääruse kinnitamine](#)“ § 5 lõike 2 alusel ning koosseis kinnitati Tallinna Linnavalitsuse 30. juuni 2008 [korraldusega nr 1254-k](#).

Arengukavas seatud eesmärkidest lähtudes loodi alates 1. jaanuarist 2008 kõikide Tallinna linnaosade valitsuste juurde tervisedenduse spetsialistide ametikohad. 2010. aasta jooksul loodi Tallinna linnaosade valitsuste juurde linnaosade tervisemeeskonnad .

2005. a moodustatud Tallinna tervisenõukogu on alates 2013. a Tallinna Linnavalitsuse alatine komisjon („[Tallinna tervisenõukogu põhimäärus](#)“), mis korraldab Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015 ja riikliku rahvastiku tervise arengukava 2009–2020 eesmärkide ja tegevuste sihipärast elluviimist Tallinnas.

Linnaelanike tervise, tervisekäitumise ning oluliste tervisemõjurite muutused kajastuvad [Tallinna terviseprofiilis](#) (2010; 2016).

Igal aastal ilmuv kogumik „[Tallinn arvudes](#)“ on arengukava elluviimise perioodil pidevalt täienenud tallinlaste tervisenäitajate ja –käitumise statistiliste andmete poolest.

1.1.1. I tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: laste tervist toetava ja turvalise arengu tagamine

„[Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2008–2015](#)“ eesmärgid sätestasid olulisena ema rasedusaegse teadlikkuse kasvu lapse optimaalseks arenguks, väikelapseas tervise arengu

igakülgse soodustamise, lastele suunatud tervisedendustegevused, laste kaasamise sotsiaalsesse tervist toetavatesse tegevustesse ning laste elamise, mängimise ja õppimise turvalises keskkonnas.

Loomulik iive Tallinnas on püsinud alates 2005. aastast positiivne ja on pärast mõningast langust (2012) alates 2013. a jälle kasvanud. Pidevas languses on Tallinnas abordimäär – kui 2008. a oli see 61,4%, siis 2014. a 48,0%.

Positiivseid muutusi võib välja tuua ema rasedusaegse teadlikkuse kasvus, oskuste paranemises ja tervisekäitumises. Kui 2005. aastaks oli rasedate suitsetamise määr tõusnud 9,3%ni, siis 2015. a oli rasedusaegseid suitsetajaid 3,9%.

Kuigi propageeritakse ja soodustatakse laste rinnapiimaga toitmist, on kuni kuus kuud rinnapiimatoidul olevate imikute osakaal vähenenud. Kui 2004. a sai 53% lastest rinnapiima kuni kuus kuud, siis 2014. a oli sama kaua rinnapiimatoidul 38,1% imikutest (Eesti keskmine näitaja 34,9%).

Negatiivne on asjaolu, et Tallinnas väheneb laste immuniseeritus. Aastal 2005 oli nõutavad kaitseüstid saanud kaheaastaste laste osakaal Tallinnas 94,7%, ja 2015. a 92%. Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) soovitusel peaks see määr kaheaastaste puhul olema 95%.

Positiivsed tulemused saavutati laste kaasatuses koduvälistesse sotsiaalselt arendavatesse tegevustesse, lasteaedade turvalisuse ja tervist toetava keskkonna kujundamisel.

2016. a käis 68% 1–7aastastest lastest koolieelses lasteasutuses ([Tallinna koolieelsete munitsipaallasteasutuste arendamise programm 2013–2021 „Lasteaiakoht igale lapsele“](#)), lapsehoiuteenust kasutas 225 last (riikliku rahastamismudeli alusel). 2010. a tegutses Tallinnas 17 eralasteasutust, 2015. a oli asutuste arv kasvanud 25ni ja seal käis 765 last.

Kui aastal 2007 oli tervist edendavate lasteaedade liikumisega ühinenud 13% Tallinna lasteaedadest (16 lasteaeda 122st), siis aastal 2016 oli võrgustikuga liitunud 80 lasteaeda 129st, s.o 62%. Koolidest oli 2016. aasta alguseks võrgustikuga ühinenud 37 kooli 60st, s.o 61,6%.

Tallinna Haridusamet on algatanud konkursse, et juhtida tähelepanu kooli- ja lasteaiatoidu tasakaalustatusele, mitmekesisusele ja kvaliteedile, motiveerides tootlustusettevõtteid analüüsima menüüsid ja tehnoloogilisi kaarte. Eelmise vaatlusperioodiga (2005–2010) võrreldes on tase ühtlustunud.

Aastatel 2010–2015 renoveeriti Tallinnas kolm lasteaeda, rekonstrueeriti üks, avati üks uus lasteaed renoveeritud majas ning kolmes lasteaias võeti kasutusele kahe rühmaga moodulmajad.

Munitsipaalkoolidest renoveeriti Tallinnas 2010.–2015. aastal 13 kooli ja Tallinna Heleni Kooli õpilaskodu.

Tallinna Haridusamet annab tiitleid „Turvaline lasteaed“ ja „Turvaline kool“, et tunnustada munitsipaallasteaedade ja -üldhariduskoolide tööd personalile ja õpilastele turvalise vaimse ja füüsilise õpikeskkonna loomisel, kujundades mõistmist, et ohtude ennetamine on tulemuslikum kui tagajärgedega tegelemine.

Tallinna Kommunaalamet korraldab 1. juunist 31. augustini Pirita, Stroomi, Kakumäe, Pikakari ja Harku järve supelrannas rannavalveteenuse osutamist. Selle eesmärk on tagada rannas viibijate turvalisus, vetelpääste vähima võimaliku aja jooksul ning esmaabi osutamine rannas viibijatele. Et ennetada õnnetusjuhtumeid lastega, algatas Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet 2010. a linna avalikes supelrandades väikelaste varustamise randmepaeltega, millel on vanemate kontaktandmed.

Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuameti algatusel saavad kõik munitsipaalkoolide esimeste klasside õpilased kingituseks helkurvesti.

Laste rinnapiimaga toitmise propageerimine ja soodustamine, immuniseeritus, regulaarne tervisekontroll ning kodus ja vaba aega veetes tekkivate vigastuste ennetamine on teemad, millele tuleb järgmisel arenguperioodil muu hulgas tähelepanu pöörata.

1.1.2. II tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: ühiskonna sotsiaalse sidususe ja turvalisuse suurendamine

Eesmärk oli saavutada linnaelanike, eeskätt sotsiaalselt tundlike rühmade suurem kaasatus ja sektoritevaheliste partnerite töörühmade suutlikkus enda asumi tervisevajaduste määratlemisel, probleemide lahendamisel ja võimaluste suurendamisel ning kultuuri- ja vabaajategevustes.

Tallinnas tegutseb 2016. aasta seisuga 24 asumiseltsi, mis vahendavad kohalike elanike, linnavõimu ja teiste asjaosaliste (äriettevõtted, vabaühendused jt) koostööd. Siiani ei ole tehtud põhjalikku uuringut, mis hõlmaks sotsiaalseid tervisemõjureid: tunnetatud turvalisus, sotsiaalne toetus, sotsiaalsed võrgustikud, sotsiaalne vastutus, kriitiline teadlikkus, sotsiaalne motivatsioon, võimestumine ja sotsiaalne kapital.

Puuetega inimeste osakaal linna rahvastikust kasvab (2010. a 5,2%, 2015. a 6,9%), mistõttu tuleb pidevalt pöörata tähelepanu linna sotsiaalhoolekande ja -teenuste valdkonna arendamisele ja seda suuremas mahus rahastada.

Puuetega inimeste sotsiaalse kaasatuse üks näitajaid on puuetega inimeste ja nende pereliikmete kaasatus neile vajalike teenuste kavandamise ja osutamisse. Puuetega laste perede kogemusnõustamise teenust hakati Tallinna toel osutama 2015. aastal. Kogemusnõustajateks on lapsevanemad, kellel on puudega lapse kasvatamise ja õpetamise kogemus.

2015. a korraldati [puuetega tallinlaste toimetulekut käsitlev sotsiaaluuring](#), milles 29% vastajatest hindas oma elukvaliteeti heaks või väga heaks, iga viies (21%) puudega tallinlane hindas oma elukvaliteeti halvaks või väga halvaks. 70% puuetega tallinlastest on viimase kuue kuu jooksul veetnud vaba aega väljaspool kodu ning 50% leidis, et nende puudest tulenevaid erivajadusi arvestades on vaba aja veetmise võimalusi pigem piisavalt või täiesti

piisavalt. Lisaks toodi heade toimivate teenustena välja isikliku abistaja teenus lastele, sotsiaalnõustamise teenus ning linna transporditeenused. Eelnimetatud teenused võimaldavad erivajadusega inimesel osaleda aktiivsemalt ühiskonnaelus ja seista partnerlusrühmades oma õiguste ja vajaduste eest. Uuringu andmetel on puuetega tööealistest tallinlastest tööga hõivatud 35%. 80%-l on viimasel kuul üheks sissetulekuallikaks olnud töövõimetuspension, 49% on saanud puudega seotud toetusi.

Tallinna Linnakantselei tellimusel tehti 2015. a küsitlus „[Elanike rahulolu Tallinna avalike teenustega](#)“, mille peamine eesmärk oli saada ülevaade pealinlaste hinnangutest Tallinna linna avalikele teenustele – selgus, et 29% linnaelanikest pole sotsiaalteenustega rahul. Alla poole (43%) uuringus osalenutest on kogenud viimase 12 kuu jooksul mingit laadi rahalisi raskusi: hädavajalikeks suuremateks väljaminekuteks ei ole olnud piisavalt raha ühel kolmandikul elanikest, pea igal kümnendal elanikul pole sageli olnud piisavalt raha toidu ja esmatarbekaupade ostmiseks või kommunaalteenuste eest tasumiseks ning on esinenud probleeme võlgade ja laenude tagasimaksimisega.

2013. aastal elas suhtelises vaesuses inimene, kelle kuu ekvivalentnetosissetulek oli väiksem kui 358 eurot, ja absoluutses vaesuses inimene, kelle kuu ekvivalentnetosissetulek oli väiksem kui 205 eurot. 2013. aastal erinesid elanikkonna vaeseima ja rikkaima viiendiku sissetulekud 6,6 korda. Suhtelises vaesuses elas 2015. aastal inimene, kelle kuu ekvivalentnetosissetulek oli väiksem kui 429 eurot (2014. aastal 394 eurot), ning absoluutses vaesuses inimene, kelle kuu ekvivalentnetosissetulek oli väiksem kui 201 eurot (2014. aastal 203 eurot). 2015. aastal erinesid elanikkonna vaeseima ja rikkaima viiendiku sissetulekud 5,7 korda.

Suhtelise ja absoluutse vaesuse määr nii Tallinnas kui ka kogu Eestis tõusis 2007–2013, alates 2014. aastast on näitaja langenud. Suhtelises vaesuses elas 2015. aastal 21,3% ja absoluutses vaesuses 3,9% Eesti elanikkonnast.

Võrreldes 2014. aastaga on vähenenud nii laste, noorte kui ka keskealiste vaesus, suurenenud on suhteline vaesus vanemaeliste, eriti üksi elavate seas. 2015. aastal elas 40,2% 65aastastest ja vanematest inimestest suhtelises vaesuses (2014. aastal 35,8%). 2015. aastal elas alla 18aastastest lastest suhtelises vaesuses 18,5% ehk poolteist protsenti vähem kui aasta varem, samuti langes laste absoluutse vaesuse määr – näitaja oli 2014. aastal 9,1% ja 2015. aastal 4,6%.

Toimetulekutoetuse saajate arv elanikkonnast moodustab 1. jaanuari 2016 seisuga 0,89% ja see on pidevas languses. Alates 2014. a on töötuse määr (6,9%) pidevalt langenud.

Tööhõive määr Tallinnas (mehed ja naised kokku) on alates 2010. a kõikides vanuserühmades tõusnud ([Tallinn arvudes 2016](#)) ning on suurem kui Eestis keskmiselt.

Vähekindlustatud perede lastel on võimalik saada munitsipaallasteaia [kohatasu](#) vabastust kuni 80%.

Kõigile allpool vaesuspiiri elavatele Tallinna peredele ja kodututele on vältimatu sotsiaalabi näol tagatud toimetulekutoetus, ajutine peavari, riided ja toit.

Tallinna linna iseloomustab väljaarendatud sotsiaalteenuste süsteem. Kuigi elanike sissetulekute poolest on Tallinn endiselt üks jõukamaid Eesti omavalitsusüksusi, siis positiivse sisserände tulemusel kasvab rahvaarv pidevalt (sh puuetega inimeste ja pensionäride osakaal), nii et sotsiaalvaldkonnas on ja tekib pidevalt uusi lahendamist vajavaid probleeme.

1.1.3. III tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: tervise säilimist ja arenemist soodustava elu- ja töökeskkonna tagamine

Arengukava III tegevusvaldkonna eesmärk oli tagada kooli-, töö- ja elukeskkonna (suits, müra, jäätmed jm) ja transpordisaaste pidev vähenemine, linnaelanike varustamine kvaliteetse joogiveega ja suplusvee kvaliteedi vastavus normidele.

Arengukava (2008–2015) perioodi alguses esines elu- ja töökeskkonnas hulk probleeme: peente saasteosakeste kontsentratsioon suurematel ristmikel ületas lubatava taseme; mõne linnaosa radoonitase oli kõrge; suur oli kaebuste arv müra kohta; puudus ülevaade müraprobleemi ulatusest ja mürarohketest paikkondadest; nakkusohtlike jäätmete käitlemisel puudusid nõuetele vastavad lahendused. CO₂ sisaldus klassiruumides ei vastanud nõuetele 71,9% s uuritud proovides, ruumide õhuniiskus oli alla 30%; valgustus oli ebapiisav 22% asutustes; koolide toiduproovidest ei vastanud nõuetele 56,3%; keemiliste näitajate poolest (raud, mangaan, hägusus) ei vastanud kraanivesi kvaliteedinõuetele; suplusvee kvaliteet kõikus suplushooaja jooksul, esines nii mikrobioloogiliste kui ka keemiliste näitajate kõrvalekaldeid normist; 7% lasteaedadel puudus oma õueala, mänguväljakud ei vastanud nõuetele; rekreatsioonialasid oli vähe, aastal 2004 pidas 47% elanikest oma kodukanti turvaliseks.

Keskkonnakaitsealane seire ja analüüs ning elanikele puhta keskkonna loomise meetmete väljatöötamine kuulub Tallinna Keskkonnaameti tegevusvaldkonda. Arengukava elluviimise perioodil leiti lahendused paljudele keskkonnaprobleemidele. Aastal 2012 valmis Tallinna linna [strateegiline mürakaart](#).

Riiklikku linnaõhu seiret teeb Eesti Keskkonnauuringute Keskus riikliku seireprogrammi alusel. Linnaõhu pidevmõõtmisi tehakse Tallinnas kolmes seirejaamas (vt täpsemalt [välisõhu kvaliteet](#)).

Tallinna Keskkonnaamet on korraldatud jäätmeveol Põhjamaade mudeli rakendamiseks asutanud Tallinna Jäätme keskuse, mis korraldab keskse asutusena jäätmeveoteenust konkursiga valitud jäätmevedaja ja jäätmetekitaja vahel (vt täpsemalt [korraldatud jäätmeveo elluviimisest Tallinnas](#)).

2014. aastal Tallinna tarbijate juurest võetud veeproovid vastasid 99,8% ulatuses kvaliteedinõuetele. Tallinna linna vee- ja (eelkõige) kanalisatsioonivõrk ehitati valmis 2010. aastal ning praeguseks on ühisveevärgiga liidetud 99,5% linna majapidamistest. Veetrasside kogupikkus Tallinnas on 980 km. Selleks, et säilitada veevarustusteenuse hea kvaliteet ja lekete tase alla 18% aastas, tuleb aastaks 2020 välja vahetada kõik üle 60 aasta

vanused veetorstikud. Nende kogupikkus on 235 km. ([Tallinna Keskkonnaameti aastaraamat 2015](#))

Tallinnas puhastatakse 100% tekkivast reoveest. Tallinna reoveepuhastist väljuva heitvee näitajad vastavad asulate reovee direktiivile 92/271/EMÜ ja rahvusvahelistele Läänemere merekeskkonna kaitse komisjoni ([HELCOM](#)) soovitudele.

Tallinna kanalisatsioonitorustike kogupikkus on 830 km. Sellest on viimase kümne aasta jooksul uusi trasse rajatud 120 km. Aastaks 2011 lõpetati ühiskanalisatsiooni rajamine piirkondadesse, kus see seni veel puudus, ja nüüdseks on ühiskanalisatsiooniga liidetud 99,8% majapidamistest.

Rannikumere seisundi hindamisel bioloogiliste indikaatornäitajate alusel on Tallinna Keskkonnaamet olnud teerajajaks. Rannikumere seisund on aastate jooksul paranenud ja supelrandade vee kvaliteet vastab nõuetele.

Lõppenud arengukava seadis valdkonna eesmärgiks koolieelsete lasteasutuste tervisliku keskkonna parameetrite (valgustus, mööbel, ruumiõhk jms) vajaduste määratlemise ja nõuetele vastavuse saavutamise vähemalt 90% ulatuses. Arengukava perioodi lõpuks vastasid kõik linna koolieelsed lasteasutused kehtestatud nõuetele, kõikidele koolieelsetele lasteasutustele on ehitatud turvalised ja kvaliteetsed mänguväljakud.

Lõppenud arengukava kolmanda valdkonna üks eesmärke oli saavutada linnaelanike parem juurdepääs rohe- ja rekreatsioonialadele ning see, et vähemalt 80%-l linnaelanikest oleks roheala või park 5–10 minuti jalutustee kaugusel. Tallinna haldusterritooriumil asub umbes 600 mänguväljakut, millest 2015. a oli avalikus kasutuses 342 (2010. a 240). Ülejäänud mänguväljakud on kas eraomandis või asuvad haridusasutuste territooriumil. 2012. aastal valmis Tallinna esimene noortele mõeldud parkuuriväljak Skåne bastionil (Rannamäe tee 11).

Tallinna Spordi- ja Noorsooameti andmetel on Tallinna terviseradade pikkus kokku 45,5 km. Tallinna haldusallas on Nõmme-Harku viis erineva pikkusega, valgustatud terviserada, Pirita Spordikeskuse kolm valgustatud terviserada, Ilmarise terviserada, Järve metsapark ja Stroomi metsapark.

Tallinlaste rahuolu-uuringu alusel on üle poole Tallinna elanikest rahul oma linnaosa avalike mänguväljakute seisukorra (65%) ja piisavusega (61%); avalike saunade ja ujulate seisukorraga (55%); turgude seisukorra (62%) ja piisavusega (63%).

Tallinna linnas planeerib, suunab, koordineerib ja korraldab linnatranspordi ja liikluskorralduse arengut ning tagab häireteta, sujuva, võimalikult kiire, ohutu ja keskkonda minimaalselt kahjustava liikluse Tallinna Transpordiamet.

Tallinna Kommunaalameti tegevusvaldkonda kuulub muu hulgas Tallinna linna avalikke teenuseid pakkuvate infrastruktuuriobjektide, sh avalike teede, sildade, tunnelite, viaduktide, avalike objektide välisvalgustuse, jalgratta- ja jalgteevõrgustiku kavandamise, projekteerimise, ehituse, remondi ja hoolduse korraldamine.

Tallinna linna teede ehitamisel, kapitaal- ja hooldusremondil rakendatakse kõiki kaasava elukeskkonna põhimõtteid, et tagada puuetega inimestele, eakatele ja teistele liiklejatele võimalus linna teedel ja tänavatel iseseisvalt ja ohutult liikuda.

Alates 2009. aastast toimib Tallinnas uuendusmeelne „Pargi ja reisi“ (P&R) süsteem, mis võimaldab parkida sõiduauto või kaubiku P&R-parklasse ning liikuda sihtpunkti ja tagasi ühissõidukiga.

Tallinna ühissõidukiliinide arv on pidevalt suurenenud ning liinid on pikenenud (tabel 1).

Tabel 1. Tallinna ühistransport

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liinide arv	69	69	70	71	72	73
Liinide pikkus km	744	744	763	781	777	808

Allikas: Tallinna Transpordiamet

Trollide ja trammide arv Tallinna liikluses on vähenenud, kasvanud on uute keskkonnasäästlike busside arv (tabel 2).

Tabel 2. Tallinna ühissõidukite arv (ühtne piletisüsteem)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Buss	299	299	332	354	357	364
Troll	82	82	70	70	64	58
Tramm	52	55	54	53	39	44

Allikas: Tallinna Transpordiamet

Tallinlased, õpilased (kuni 19aastased k.a) ning 65aastased ja vanemad inimesed (registreeritud elukoht Eesti Vabariik) saavad sõita [Tallinna ühissõidukites tasuta](#). Tallinlased saavad linna piires tasuta sõita ka Elroni rongides. Tasuta sõiduks on vaja isikustatud Ühiskaarti.

Eelneval arenguperioodil on Tallinna linnatänavate, jalgteede ja jalgrattateede võrk pidevalt arenenud, täienenud ja pikenenud (tabel 3).

Tabel 3. Tallinna linnatänavate võrk km

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Linnatänavad	1010	1014	1014	1017	1019	1022
Kõvakattega tänavad	965	970	972	986	990	993
Kõnniteega tänavad	737	749	759	767	769	797
Valgustatud tänavad	854	861	866	869	876	881
Jalgteed ja jalgrattateed	195	210	218	251	254	259

Allikas: Tallinna Kommunaalamet

Kommunaalameti juhtimisel jätkub 2005. a alustatud programm „Turvaline ülekäigurada“, mille teostamise käigus paigaldatakse ülekäiguradadele erivalgustus. Programmi tulemusena

on alates 2005. aastast kuni oktoobrini 2016 saanud erivalgustuse 637 ülekäigurada 1239 valgustiga.

[Jalgrattateede võrgustiku](#) rajamise peamine eesmärk on tagada turvaline teedevõrk linna territooriumil, linnaosade ühendus kesklinnaga ja Tallinnaga piirnevate omavalitsuste tõmbekeskustega ning suurendada sel moel keskkonnasäästlikult, jalgrattaga liikujate hulka Tallinnas.

Tulenevalt [hädaolukorra seaduse](#) § 5 lõikest 1 moodustas Tallinna Linnavalitsus 2009. a oma haldusterritooriumil alaliselt tegutseva [kriisikomisjoni](#), mille eesmärk on korraldada linna haldusterritooriumil kriisireguleerimisülesannete täitmist.

2010. a loodi rahvusvahelise [Safe Community](#) ehk turvalise kodukandi liikumise põhimõtetele eri koostööpartneritest ametite ja organisatsioonide juhtühenduse, mille tegevuse eesmärk oli vähendada Tallinna linnas välispõhjustest tingitud vigastusi, vigastussuremust ja töövõimetust. Ühtlasi esitati rahvusvahelise võrgustikuga liitumise taotlus. [Tallinna linn ühines](#) rahvusvahelise Safe Community võrgustikuga 2013. aastal. Eesmärk on kujundada Tallinnast turvaline kodukand, kus on teadvustatud õnnetuste ja vigastuste tekkeriskid, potentsiaalsed ohuallikad ja keskkonna riskitegurid ning kus teadlikult ja koordineeritult vähendatakse vigastuste (sh surmajuhtumite) arvu ning ühendatakse tervise ja turvalisusega kogu kohalik elanikkond, majandus ja keskkond.

Looduse mitmekesisus, põhjavee kvaliteedi kaitse, vee (sh sademevee) säästlik kasutamine, keskkonnakahjulike ainete vähendamine linnaruumis, välisõhu puhtus, linnamüra, jäätmekäitluse korraldamine, linnaelanike keskkonnateadlikkuse ja –säästlikkuse suurendamine, inimsõbralikum linnaruum, linnaruumi liikuvus, valmisolek häda- ja kriisiolukordadeks, teavitustöö turvalisust ohustavatest teguritest ja nende mõju vähendamise võimalustest – need teemad ja valdkonnad vajavad pidevat arendamist ka edaspidi.

1.1.4. IV tegevusvaldkonna eesmärkide täitmine: tervislike valikute ja eluviisi soodustamine

Käsitletava tegevusvaldkonna eesmärk oli suurendada Tallinna täiskasvanud elanikkonna ja noorukite kehalist aktiivsust, parandada linnaelanike toitumiskäitumist, saavutada sõltuvusainete kasutamise vähenemine, soodustada turvalist seksuaalkäitumist ning tallinlaste turvalist käitumist liikluses, olmes ja vaba aja veetmisel.

Saavutatud on tervise enesehinnangu paranemine – kui 2008. a hindas oma tervist heaks või väga heaks pisut üle poole tallinlastest, siis 2015. a oli see näitaja 58,8%.

Aastal 2007 oli Tallinna meeste keskmine oodatav eluiga 69,9 ja naistel 80,2 aastat. Perioodil 2009–2014 on keskmine oodatav eluiga pikenenud – meestel on see 73,6 ja naistel 81,9 aastat. Näitaja on Eesti keskmisest kõrgem.

Tallinna elanike füüsiline aktiivsus on kasvanud: vähemalt 30 minutit tervisesporti kaks või enam korda nädalas teeb vanuses 16–64 a 40,6% meestest ja 37,7% naistest (2008 oli sama

näitaja nii meeste kui ka naiste puhul 35,0%. ([Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring](#), TAI 2014)

Puu- ja köögivilju söövad rohkem nii mehed kui ka naised: vanuses 16–64 a sööb päevas keskmiselt rohkem kui 300 g köögivilju (värskelt või toidu koostises) 24,4% meestest ja 37,2% naistest (2008. a olid need näitajad 18 ja 30%). Vähenenud on tavalise keedusoola kasutamine.

Turvavöö kasutamine on tallinlaste seas kujunemas normiks. Tallinlaste teadlikkus helkuri kandmise kohustusest on paranenud eeskätt naiste seas (2014. a 61,4%). Meestest kannab pimedal ajal alati helkurit vaid 35,8%. Aastal 2008 kandis pimedal ajal peaaegu alati helkurit vaid viiendik Tallinna meestest ja alla kolmandiku naistest.

Kuigi liiklusõnnetuste arv on Tallinnas kasvanud (2013. a 410, 2014. a 470, 2015. a 500 juhtu), siis positiivsena saab välja tuua, et vähenenud on joobes mootorsõidukijuhi osalusel toimunud liiklusõnnetused (2012. a 41, 2013. a 25 ja 2014. a 19 õnnetusjuhtu).

Sõltuvusainete (tubakas, alkohol, narkootikumid) tarvitamises on nii soovitavaid kui ka soovimatuid suundumusi:

- 32,4% meestest ja 50% naistest on mittesuitsetajad (2015). Igapäevasuitsetajate osakaal on aastatega meeste seas vähenenud, kuid naiste seas on märgata suitsetajate arvu kasvu;
- 15–16 a noorukite seas on igapäevaseid suitsetajaid 14,0% nii poiste kui ka tüdrukute seas (Youth in Europe, 2014);
- tõusnud on sigaretti esimest korda proovinute vanus ja kasvanud noorte arv, kes ei ole kunagi sigaretti proovinud. Huuletubaka populaarsus noorte hulgas on vähenenud, eriti tüdrukute seas (YIE, 2014);
- sõltuvusainete tarvitamisel on eriti märgatav igapäevaste alkoholitavitajate arvu kasv nii meeste (kuni 9,5%) kui ka naiste (kuni 2,3%) seas. Samas on 12,1% kasvanud naiste arv, kes ei tarvita alkoholi üldse (2015);
- 15–16 a noortest oli 2014. a viimase kuu jooksul joobes üks või rohkem korda 22% (YIE, 2014);
- Tallinnas on kasvanud kanepit suitsetavate ning amfetamiini ja *ecstasy*'t proovinud või tarvitavate 15–16 a õpilaste arv nii poiste kui ka tüdrukute hulgas (YIE 2012, 2014).

Viimaste aastate jooksul on HIV-nakkuse leviku tõkestamisel suurenenud ennetavate ja rehabilitatsiooniteenuste arv. Näha on positiivseid märke: süstivate narkomaanide riskikäitumise vähenemist ning registreeritud uute nakkusjuhtude kahanemist 15–24aastaste ja meeste seas. Jätkuvalt on eesmärk ennetada HIV-nakkuse levikut süstivatelt narkomaanidelt nende seksuaalpartneritele ja neilt edasi. HIV-testimise teenused on Tallinna noortele kättesaadavad, sh kuni 24-aastastele ravikindlustusega hõlmamata noortele. Sõltuvushäiretega inimesi ja nende lähedasi nõustatakse kolmes keskus: Sotsiaalrehabilitatsiooni Keskuses Loksa, MTÜs AIDSi Tugikeskus ja MTÜs Convictus Eesti.

Probleemina võib välja tuua, et kiirelt on vähenenud nende Tallinna meeste osakaal, kes juhuvahekorras olles alati kondoomi kasutavad (2012. a 51,3%, 2014. a 30,0%) ning kasvanud on nende meeste osakaal, kes ei kasuta kondoomi juhuvahekorras mitte kunagi (2012. a 30,8%, 2014. a 43,3%).

Alkoholist põhjustatud surmade arv püsib kõrge ning alkohol on Tallinnas kergesti kättesaadav. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusregistri andmetel tegutseb Tallinnas (seisuga 2. juuni 2016) 582 alkoholiga kauplevat ettevõtet, millest 347 tegeleb toitlustamise, 148 jaekaubanduse ja 87 hulgikaubandusega.

Tallinna Linnavalitsus on rakendanud alkoholi kättesaadavuse piiramise abinõusid. 1. juulil 2015 jõustusid lisaks [alkoholiseaduse](#) muudatustele ka muudatused Tallinna Linnavolikogu 18. septembri 2008 määruses nr 30 „[Alkohoolse joogi jaemüügi ja alkoholi reklaami kitsendused](#)“. Kehtima hakkas nõue, et kangeid alkohoolseid jooke võib müüa kauplustes, mille üldpind on vähemalt 150 ruutmeetrit senise 75 ruutmeetri asemel. Määrusega seati kitsendused alkohoolsete jookide müügile kauplustes, mille sissepääs asub vähem kui 50 meetri kaugusel põhikooli, gümnaasiumi või kutseõppeasutuse peasissepääsust. Tankla kaupluses või tankla lähedal asuvas kaupluses ei tohi müüa kangeid alkohoolseid jooke, kui kaupluse sissepääs asub vähem kui 15 meetri kaugusel lähimast tankurist.

Käsitleva tegevusvaldkonna üks eesmärkidest oli tagada terviseteenuste, eeskätt esmatasandi arstiabi kättesaadavus. See parandaks linnaelanike rahulolu terviseteenustega ning muudaks need üha paremini kättesaadavaks.

Alates 2013. aasta 1. jaanuarist korraldab esmatasandi arstiabi Terviseamet. Esmatasandi arstiabi osutavad 258 perearsti. Neist 14 võtab vastu OÜs Tallinna Munitsipaalperearstikeskus, mille Tallinna linn asutas 2011. aastal.

Arstide ja õdede eluasemeprobleemide lahendamiseks pakuti võimalust taotleda linnalt jõukohase üüriga munitsipaaleluruume. Tallinna Linnavaraameti tellimisel rekonstrueeriti 2016. aasta alguseks Akadeemia tee 48 hoone arstide ja õdede majaks, kus said soodsa üüripinna 97 meditsiinitöötajat.

Negatiivse suundumusena võib välja tuua, et vaadeldaval perioodil on suurenenud elanike rahulolematust arstiabi, eriti eriarsti- ja hambaarstiabi kättesaadavusega.

Järgneval arenguperioodil tuleb kohaliku omavalitsuse pädevuse ulatuses suunata tähelepanu tervishoiuteenuste kvaliteedi tagamisele. Oluline on jätkata tallinlastele osutatavate tervishoiuteenuste osalist toetamist (apteegi öövalveteenus, koduõendusteenus, laste eriarsti visiiditasu osaline kompenseerimine, ravikindlustusega hõlmamata isikute ravi korraldamine; asendus- ja võõrutusravi opiaadisõltlastele) ning jätkuvalt toetada retseptiravimite osalist maksumust ja üksi elavate eakate transporti tervishoiuasutusse.

Edaspidi tuleb tähelepanu suunata individuaalsetele tervist mõjutavatele valikutele, eelkõige suitsetamise, tasakaalustamata toitumise, alkoholi kuritarvitamise ja kehalise passiivsuse koostoimele, mis suurendavad märkimisväärselt paljude mittenakkuslike haiguste, nagu

südame-veresoonkonnahaiguste ja vähktõve esinemissagedust ning lühendavad tervena elatud aastaid.

1.2. Peamised tegevusvaldkonnad ja sekkumisvajadused aastatel 2017–2021

Tallinna rahvastiku tervise arengukava 2017–2021 tegevusvaldkondade valikul on lähtutud kõige olulisematest tervisemõjuritest, mille kaudu on võimalik muuta rahvastiku tervist positiivses suunas. Keskendumine laste tervisliku ja turvalise arengu ning tervist toetava elu-, töö- ja õpikeskkonna tagamisele, linnaelanike sotsiaalse kaasatuse suurendamisele ning tervislike valikute soodustamisele on tunnustatud tõendus põhiseks lähenemiseks nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.

Uue arenguperioodi peamised tegevusvaldkonnad

- I. Laste ja noorte turvaline ja tervislik areng
- II. Sotsiaalne turvalisus, kaasatus ja võrdsed võimalused
- III. Tervist toetav elu-, töö- ja õpikeskkond
- IV. Tervislik eluviis

Lähtuvalt lõppenud arengukava eesmärkide täitmise kokkuvõttest ja Tallinna terviseprofiilis (2016) esile toodud negatiivsetest suundumustest rahvastiku tervisekäitumises ja teistes olulistest tervisemõjurites, vajavad edasist sekkumist ja arendamist alljärgnevad teemad, probleemid ja valdkonnad.

I. Laste ja noorte turvaline ja tervislik areng
Kaheaastaste laste vaktsineerituse näitaja pidev vähenemine
Koolieelikute ja kooliealiste laste ennetavate tervisekontrollide ebaregulaarsus
Laste ja noorte olmetraumade suur arv
Psüühika- ja käitumishäirete sagenemine lapseas
Lapsevanemate koolitamise ja nõustamise süsteemi puudumine, ebapiisav võrgustikutöö probleemsete perede laste vaimse tervise riskide vähendamiseks
Enamikul koolinoortel jääb normaalset füüsilist arengut tagav kehaline koormus saamata
Lapsed ja noored tarbivad puu- ja köögivilju, rukkileiba ja kala soovitatavast kogusest vähem ning toidurasvu ja maiustusi soovitatavast kogusest rohkem
Krooniliste haiguste riskitegurite (ülekaalulisus, vererõhu kõrgenemine) esinemine sageneb laste ja noorte hulgas
Rahaline toetus spordi- ja huvitegevusele koolides ja väljaspool kooli on ebapiisav
Suitsetamise levik on kooliõpilaste seas mõnevõrra vähenenud, ent tavasigarettide kõrval on populaarsed muud tubakatooted. Võrreldes 2010. aastaga on elu jooksul vesipiipu suitsetanute osakaal 11–15aastaste seas langenud 41%-lt 28%-le. 15aastastest noortest tarvitab praegu huuletubakat 9% poistest ja 2% tüdrukutest. Elektroonilisi sigarette suitsetab 15aastastest noortest 13% poisse ja 8% tüdrukuid
Alkoholi laialdane levik noorte hulgas, varajane tarvitamine (13aastaselt või varem) ning purju joomine on probleemiks. Vähemalt kord nädalas ehk regulaarselt tarvitas mingit alkohoolset jooki 2014. aastal 11–15aastastest õpilastest 5%. Samas on peaaegu pooled (45%) 13aastased juba alkoholi tarvitanud ning iga viies (19%) 15aastane esimest korda

purjus olnud 13-aastaselt või nooremalt
Tallinnas on kasvanud kanepit suitsetavate ning amfetamiini ja <i>ecstasy</i> 't proovinud või tarvitavate õpilaste, nii poiste kui ka tüdrukute arv
II. Sotsiaalne turvalisus, kaasatus ja võrdsed võimalused
Ebavõrdsus raviteenuste kättesaadavusel (ravikindlustusega vs. ravikindlustuseta isikud)
Psüühikahäirega klientide osakaal sotsiaalhoolekandes on kasvamas, moodustades ainuüksi sotsiaalmajutusüksustes u 25% kogu juhtumite arvust
Linna sotsiaalhoolekandeametuste personalil puudub psüühikahäirega inimestega töötamiseks küllaldane väljaõpe ja kogemus
Sotsiaalse kaitse ja vajaduspõhise abi vajajate arv suureneb
Hoolduskoormusega hõivatud inimesed jäävad kõrvale ühiskonna- ja tööelust
Avalik ruum ei ole kõigile linnaelanikele ja -küllastajatele piisavalt ligipääsetav
III. Tervist toetav elu-, töö- ja õpikeskkond
Looduse mitmekesisus
Põhjavee kvaliteedi kaitse
Vee, sh sademevee säästlik kasutamine
Tolmu, müra ja heitgaaside ja keskkonnakahjulike kemikaalide vähendamine linnaruumis
Välisõhu saasteainete levik ja linnamüra
Jäätmekäitluse korraldamine
Linnaelanike keskkonnateadlikkuse ja -säästlikkuse suurendamine
Inimsõbralikum linnaruum
Linnaruumi liikuvus
Linnaelanike teadlikkus säästlikest liikumisviisidest
Euroopa roheline pealinna tiitli saavutamine
Valmisolek häda- ja kriisiolukordadeks
Teavitamine turvalisust ohustavatest teguritest ja nende mõju vähendamise võimalustest
Safe Community võrgustiku töös osalemine
Koolide füüsiline ja vaimne õpikeskkond
IV. Tervislik eluviis
Ülekaalulisus ja rasvumine on Eesti elanike seas endiselt süvenev probleem
Täiskasvanute, eriti vanemate vanuserühmade ja sotsiaalmajanduslikult madalamate rühmade väike kehaline aktiivsus
Kodu- ja koolilähedaste spordi- ja mänguväljakute edasine arendamine
Puu- ja köögivilju, rukkileiba ja kala tarbitakse soovitatavast kogusest vähem ning toidurasvu, maiustusi, lihatooteid ja soola soovitatavast kogusest rohkem
Kiirelt on vähenenud nende Tallinna meeste hulk, kes kasutavad juhuvahekorras alati kondoomi, ja kasvanud on nende meeste hulk, kes ei kasuta juhuvahekorras mitte kunagi kondoomi
Kaitsevahendite vähese kasutamise tõttu on sagenenud on HIV edasikandumine seksuaalsel teel

2. VISIOON JA MISSIOON

Visiooni sõnastusel on lähtunud Tallinna arengukava 2014–2020 visioonist

Arengukava visioon: hea tervisega tallinlastel on võimalik end teostada sidusas, sotsiaalset kindlustunnet andvas ja ökoloogiliselt tasakaalus linnas. Tallinn on aastaks 2021 inimkeskne linn, kus linnaruumist ja inimeste käitumisest tulenevad riskid on viidud miinimumini.

3. ARENDUSTEGEVUST LÄBIVAD PÕHIMÕTTED

Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 järgi on igaühel õigus tervise kaitsele. Eesti kodanikul on õigus saada riigilt abi vanaduse, töövõimetuse, toitjakaotuse ja puuduse korral. Abi liigid, ulatuse ning saamise tingimused ja korra sätestab seadus. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul. Riik soodustab vabatahtlikku ja omavalitsuse hoolekannet. Lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all.

Inimõigused

Tervis on inimese põhiõigus, st ühiskond peab tagama kõigile inimestele eeldused võimalikult hea terviseseisundi saavutamiseks. Õigus tervise kaitsele ning tervisele ohutule psühhosotsiaalsele, elu-, õpi- ja töökeskkonnale on fikseeritud Eesti Vabariigi põhiseaduses, Euroopa Ühenduse asutamislepingus, Euroopa sotsiaalharta ja muudes rahvusvahelistes dokumentides. Lastekaitse seadus määratleb lapse heaolu kui lapse arengut toetava seisundi, milles lapse füüsilised, tervislikud, psühholoogilised, emotsionaalsed, sotsiaalsed, kognitiivsed, hariduslikud ja majanduslikud vajadused on rahuldatud.

Ühine vastutus tervise eest

Iga otsus (poliitiline, majanduslik vm) mõjutab rahvastiku tervist ning iga otsusetegija igal tasandil ja igas sektoris peab tegevuste planeerimisel võtma vastutuse iseenda ja rahvastiku tervise arendamise eest.

Vastutus rahvastiku tervise eest on ühine vastutus, mis hõlmab ühiskonna kõiki sektoreid, organisatsioone, rühmi ja üksikisikuid.

Võrdsed võimalused ja õiglus (ebavõrdsus tervises ja selle leevendamine)

Võrdsed võimalused tervises peegeldavad sotsiaalset õiglust, mis hoiab ära süstemaatilised ja ebaõiglusest johtuvad sotsiaalsete rühmade tervisenäitajate erinevused. Ühiskonna kõik sektorid ja tasandid peavad arengukava elluviimisel keskenduma kõige haavatavamatele ühiskonnarühmadele eesmärgiga, et luua neile eeldused ja tingimused saavutada võimalikult hea tervis.

Sotsiaalne kaasatus ja võrdsed võimalused

Sotsiaalne kaasatus tähendab üksikisikute aktiivset osalust enda, oma kodukandi ja ühiskonna elu ja keskkonda mõjutavate otsuste tegemisel ja probleemide lahendamisel, mis tervikuna suurendab ühiskonna sotsiaalset kapitali. Kaasatus tähendab kõikidele inimestele võimalust osaleda täisväärtuslikult ühiskonnaelus, sealhulgas töötada ja olla majanduslikult aktiivne. Sotsiaalne osalemine toob endaga kaasa üksikisikute, rühmade ja kogukondade kasvava suutlikkuse oma terviseprobleeme lahendada.

Tõendus põhisisus

Arengukava elluviimisel tuleb ressursside tõhusamaks ja läbipaistvaks kasutamiseks lähtuda tõendus põhistest teadmistest. Tõendus põhine teave peab muutuma otsustajatele kättesaadavaks ning sellest tuleb igapäevatöös lähtuda.

4. FINANTSPLAAN

Tegevuskavas märgitud valdkondade arenguvajaduste saavutamiseks aastani 2021 seatakse peaeesmärgid (PE) ja alleesmärgid (AE) ning plaanitakse eesmärkide elluviimiseks vajalikud tegevused aastateks 2017–2021 ja vajalikud vahendid aastateks 2017–2019. Tegevuskava eelarve kujuneb lähtuvalt „Tallinna eelarvestrateegiast aastateks 2017–2020“ ja järgnevatest eelarvestrateegiatest. Eelarves nähakse linnaosade valitsustele ja ametitele nende otsustus- ja vastutustasandi alusel ette tegevuskava elluviimiseks vajalikud vahendid. Tegevuste elluviimiseks eraldatava raha kinnitab Tallinna Linnavolikogu linnaeelarvega, lähtudes linna finantsvõimalustest. Linna järgnevate aastate eelarvelised vahendid, mida saab kasutada tegevuskava eesmärkide elluviimiseks, selguvad igal aastal uuendatavas Tallinna linna eelarvestrateegias. Lisaks on tegevuskava täitmiseks võimalik kasutada linnaeelarveväliseid lisavahendeid (riigieelarve, välisvahendid). Prognoositava kulu tabelis on toodud vaid linnaeelarvest finantseeritavate tegevuste kulud. Käesolevas tegevuskavas ei kajastata riiklikes strateegiates planeeritud ja nendest finantseeritavaid meetmeid. Tegevuskavas seatud eesmärkide saavutamise eest kõnealusel ajavahemikul vastutavad Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, teised linna ametid, linnaosade valitsused, hallatavad asutused ning koostööpartnerid.

5. TEGEVUSKAVA AASTATEKS 2017–2021

Tegevuskava käsitleb arengukava aastate 2017–2021 tegevusvaldkondi, meetmeid, tegevusi ja oodatavaid tulemusi ning seatud eesmärkide elluviimiseks vajalikku raha aastatel 2017–2019. Tegevuskavas kirjeldatud tegevus on kooskõlas Tallinna arengukavas 2014–2020 seatud eesmärkidega.

5.1. Laste ja noorte turvaline ja tervislik areng

Selle vahel, millised on lapse- ja noorukiea arengutingimused ning inimese majanduslik ja sotsiaalne toimetulek täiskasvanuna, on tugev seos. Mida soodsamad on lapse arengu- ja elutingimused ning mida toetavamad ja arvestavamad suhted peres, seda tervem ja produktiivsem on inimene täiskasvanuna. Seetõttu on rahva tervise aspektist väga oluline, kuidas riik lastega peresid toetab.

Lapseeas saadud perekogemuse mõjul kujunevad tulevase täiskasvanu väärtushinnangud, sotsiaalse toimetuleku oskus ja tervisekäitumine. Sotsiaalselt ja majanduslikult toetavast perekonnast pärit lastel on rohkem võimalusi osaleda eakohastes ja arendavates tegevustes ning omandada võimetekohast haridust. Parema sotsiaalse toimetuleku ja tervisekäitumise tõttu on need lapsed tervemad, elurõõmsamad, nende õpitulemused ja toimetulek ühiskonnas paremad.

I tegevusvaldkond: laste ja noorte tervist toetava ja turvalise arengu tagamine				
PE: laste ja noorte psüühika- ja käitumishäirete ilmnemine on vähenenud ning tervisekäitumine paranenud				
Meetmed	Tegevused	Vastutajad / täitmise korraldajad	Oodatavad tulemused aastaks 2021	Proгноositav kulu linnaelarvest 2017–2019
AE1: järjepidevalt ja jätkusuutlikult toetada rasedaid ning tagada imikute ja väikelaste tervis, heaolu ja turvalisus				
M1: elanike pidev teavitamine laste regulaarse tervisekontrolli ja õigeaegse immuniseerimise vajalikkusest	Valdkonna temaatiliste konverentside, seminaride ja infopäevade korraldamine	TSTA / linna meediakanalid – esmatasandi tervisekeskused	Lastevanemate teadmised immuniseerimise olulisusest lapse tervisele on paranenud ja laste immuniseerituse osakaal on kasvanud	TSTA F2773501500 2017 – 2000 € 2018 – 2500 € 2019 – 3000 €

	Imiku hoolduspakkide komplekteerimine ja väljastamine sünnitajatele, kes on rahvastikuregistri järgi Tallinna elanikud	TSTA	Kõik sünnitajad, kes on rahvastikuregistri andmetel Tallinna elanikud, on saanud imiku hoolduspaki	F2281310000 2017 – 85 000 € 2018 – 90 000 € 2019 – 95 000 €
	<i>Rahvastikuregistrijärgsetele Tallinna peredele sünnitoetuse maksmine</i>	TSTA	Laste sünni tähtsustamine ja toetamine	F2283912000 2017 – 1 216 000 € – prognoositav kulu aasta lõpuks 1 330 000 € 2018 – 1 600 320 2019 – 1 581 120
AE2: järjepidevalt ja jätkusuutlikult ennetada laste kodus ja vabal ajal saadud vigastusi				
M2: laste kodus ja vabal ajal saadud vigastuste ennetamine	Tallinna Munitsipaalperearstikeskuse perearstid teevad väikelaste traumade ennetamiseks ja vanemate nõustamiseks koduvisiite riskiperedesse	SA Tallinna Munitsipaalperearstikeskus	Väikelaste õnnetusjuhtumite esinemine väheneb järjepidevalt, vanemate teadlikkus ohtudest lapse kasvukeskkonnas on paranenud	F2772004000 2017 – 970 € 2018 – 1680 € 2019 – 2250 €
	Laste turvalise arengu sektoritevaheliste tööühmade moodustamine linnaosavalitsustes ja nende suutlikkuse arendamine	Linnaosavalitsused	Tervisekontrolli läbinud laste arv kasvab	Ei vaja lisaraha
	Tallinna avalikes randades eksimise ja veeõnnetuste vältimiseks laste randmepaelte jagamine koos vanemate nõustamisega	TSTA / G4S rannavalve	Laste ja vanemate turvatunde kasv, veeõnnetuste arvu vähenemine	TSTA F2773501300 2017 – 1200 € 2018 – 1500 € 2019 – 2000 €

	Koolieelikutele vigastuste tekke põhjuste ja ennetusmeetmete tutvustamine linnaosade väliteabepäevadel, lastele praktiliste oskuste andmine („Mini-SOS“, „Väike elupäästja“ jms)	TSTA / koostööpartnerid, sh Tallinna Televisioon, SA Tallinna Lastehaigla	Paranenud on laste teadlikkus ohutusmeetmetest, mis võimaldab vigastusi ennetada	TSTA F2773501300 2017 – 2000 € 2018 – 2500 € 2019 – 3000 €
	Süsteemne ja järjepidev liikluskasvatus koolieelsetes lasteasutustes koos liiklusväljakute kujundamisega (nt võistlus Vigurvänt)	TSTA / haridusamet, Maanteeamet, linnaosavalitsused	Koolieelikud teavad ohutegureid liikluses, oskavad õuealal ja tänaval ohutult liigelda	TSTA F2773501300 2017 – 1000 € 2018 – 1000 € 2019 – 1200 €
	Lasteaiaõpetajate pädevuse suurendamine laste võimalike tervise- ja käitumishäirete esmaseks märkamiseks ja turvalise kasvukeskkonna loomiseks	Haridusamet	Tervisehäiretega laste märkamine ja õigeaegne sekkumine	Vastavalt eelarvelistele võimalustele F2230100000
	Lasteaedades tervist edendava arengukeskkonna järjepideva parandamise soodustamine, sh eakohane kvaliteetne terviseõpetus ja parem vigastuste ennetamise võimekus	Haridusamet / linnaosavalitsused	Õpetajate ja lastevanemate teadlikkuse ja oskuste suurenemine lapse tervise edendamisel ja arengu toetamisel	Vastavalt HA eelarvelistele vahenditele F2231081000
	Perevägivalda märkamine ja kriisisituatsiooni kogenud laste nõustamine	Haridusamet / linnaosavalitsused	Õigeaegne märkamine ja varajane sekkumine	Vastavalt HA eelarvelistele vahenditele F2230000000
AE3: toetada lapse varajast arengut koordineerides tõhusalt ja süsteemselt infovahetust lapsevanemate, haridusasutuste ja esmatasandi arstiabi andjate vahel, et tagada lapse heaolu ja tervis				

M3: õpilaste ja noorte tervise edendamine	Laste ja perede nõustamine suhte-, kasvatus- ja käitumisprobleemide lahendamiseks	Tallinna Perekeskus, mittetulundusühingud, EELK Perekeskus	Kasvu-, õpi- ja käitumisraskustega laste pered on saanud probleemikohast nõustamist ja teraapiat	TSTA (palgafond) F2281302020 2017 – 431 840 € 2018 – 450 000 € 2019 – 460 000 €
	Tallinna Õppenõustamiskeskuse võrgustiku laiendamine esma- ja teise tasandi abi pakkumiseks lastele, vanematele ja õpetajatele	Haridusamet	Õppenõustamiskeskused Lasnamäele, Nõmmele, Põhja-Tallinna, Haaberstisse ja Kristiinesse	F2231101710 2017 – 60 000 € 2018 – 32 000 € 2019 – 60 000 €
	Laste ja noorukite tervislikke toitumisvalikuid soodustava keskkonna loomine ning tasakaalustatud toitumise põhimõtteid järgiva toitlustamise korraldamine lasteaedades ja koolides	Haridusamet	Lasteaedades ja koolides järgitakse toitumise rohelise raamatu nõudeid	Ameti põhitegevus F2231000000 (alusharidus) F2231100000 (põhi-ja üldkeskharidus)
	Nii õpilaste kui ka koolipersonali parem ettevalmistus kiusamise varaseks avastamiseks ning sõbraliku ja osavõtliku õpikeskkonna loomiseks	Haridusamet / haridusasutused Tallinna Lastehaigla laste vaimse tervise keskus MTÜ Lastekaitse Liit	Õpilaste ja koolipersonali oskused kiusamisvaba kooli arendamiseks on paranenud	Vastavalt HA eelarvelistele vahenditele F2230000000
	Haridusasutuste pädevuse suurendamine õpilaste parema vaimse ja füüsilise koolikeskkonna tagamiseks	Haridusamet/koostööpartnerid Tallinna Õppenõustamiskeskus	Tervisehäiretega laste märkamine ja õigeaegne sekkumine ning nõustamisele suunamine	Vastavalt HA eelarvelistele vahenditele F2230000000
	Läbipõlemise ennetamiseks ja õppeasutuse psühhosotsiaalse keskkonna edendamiseks pedagoogidele (sh juhid) mentorlusvõimaluse ja nii rühmiti kui ka individuaalse regulaarse	Haridusamet	Paranenud on pedagoogide teadmised, kuidas kooli psühhosotsiaalset keskkonda paremini korraldada,	Vastavalt HA eelarvelistele vahenditele F2230000000

	töönõustamise tagamine		läbipõlemisohus õpetajad on saanud nõustamist	
AE4: kujundada jätkusuutlik positiivset vanemlust toetav teenuste ja programmide süsteem				
M4: lapse optimaalse arengu toetamine perede teadlikkuse ja oskuste parendamise ning lähedussuhete toetamise teel	Vanemlusprogrammi „Imelised aastad“ alus- ja jätkukoolituste korraldamine 3–8aastaste laste vanematele (eesti ja vene keeles). Saavutada senisest laiem hõlmatus	TSTA / Tervise Arengu Instituut, Tallinna Perekeskus, Tallinna Laste Turvakeskus	Lapsevanemad on omandanud tõhusad strateegiad lapse käitumisprobleemide ja arenguküsimustega toimetulekuks. Koostöös Tervise Arengu Instituudiga on võimalik katsetada ja rakendada ka teisi vanemlusprogrammi „Imelised aastad“ moduleid, mis aitavad tõhustada lapsevanemate toimetulekut eri vanuserühmadega	TSTA F2281312000 2017 – 44 090 € 2018 – 54 780 € 2019 – 54 780 €
	Toetusrühmad aktiivsus- ja tähelepanuhäirega laste vanematele ning lahutavatele või lahutanud vanematele ja autismispektri häiretega lastele	TSTA / SA Eesti Lastefond	Lapsevanemad on omandanud tõhusad strateegiad lapse käitumisprobleemide ja arenguküsimustega toimetulekuks	TSTA F2283401000 2017 – 8655 € 2018 – 8700 € 2019 – 8700 €

	Teismeliste rasedate ja teismeliste esmasünnitanute nõustamine	TSTA/ Haridusamet, MTÜ Caritas Eesti	Noorte vanemate vanemlikud oskused ja igapäevane toimetulek on paranenud, loodud on võimalused haridustee jätkamiseks ning praktilise abi saamiseks	TSTA F2283401000 2017 – 19500 € 2018 – 19 500 € 2019 – 19 500 €
AE5: kujundada jätkusuutlik nõustamissüsteem kasvu-, õpi- ja käitumiskustega laste peredele				
M5: laste vaimse tervise häirete varajane avastamine, ravi ja rehabilitatsiooni tagamine	Perearstide koostöös Tallinna Lastehaigla laste vaimse tervise keskuse ja mittetulundusühingutega tagatakse laste vaimse tervise häirete avastamine koos järgneva ravi ja rehabilitatsioonimeetmete rakendamisega	Tallinna Lastehaigla laste vaimse tervise keskus / Tallinna perearstid Tallinna Õppenõustamiskeskus	Vaimse tervise häiretega lastele on alates varasest lapseast tagatud vajalik ravi ja rehabilitatsioon ning lapsevanematele nõustamine lapse arengu küsimustes	Asutuste põhitegevus F2281301010
	Õpilaste vaimse tervise häirete ja käitumishäirete varaseks avastamiseks rakendatakse koolides tööle vaimse tervise õed (SA Koolitervishoid)	SA Tallinna Koolitervishoid	Laste vaimse tervise häired ja käitumishäired avastatakse koostöös õpetajatega ja arendatakse lapse käitumis- ja õppeoskusi	F2773501030 2018 – 48 500 € 2019 – 48 500 €
AE6: Saavutada mittenakkuslike haiguste ja nende riskitegurite varajane (alates lapseast) avastamine pereliikmete eluviisi mõjutamise kaudu ennetada tulevikus haiguste teket				

M6: Ennetusprojektide toetamine mittenakkuslike haiguste riskitegurite vähendamiseks ja tervisliku eluviisi propageerimiseks.	Tallinna laste ja noorukite südamerwise kabinetis jätkatakse individuaalset ja perenõustamist südame tervise, õige toitumise ja kehalise aktiivsuse teemal	TSTA / SA Tallinna Lastehaigla	Riskiteguritega laste pered on teadlikud tervisliku käitumise alustest, tagatud on õigeaegne ja asjakohane sekkumine	TSTA F 2773501040 2017 – 10 480 € 2018 – 10 480 € 2019 – 10 500 €
AE7: saavutada huvitegevuse ja spordiga tegelevate laste arvu kasv				
M7: laste ja noorte spordi- ja huvitegevuse korraldamine, kasutades koolide spordisaale ja rajatisi	Lastele on tagatud tasuta spordi- ja huvitegevus päev läbi oma koolis	Haridusamet, spordi- ja noorsooamet	Huvitegevuse ja spordiga tegelevate laste arv on kasvanud	Vastavalt HA eelarvelistele võimalustele F2231700000
	Koolispordiliikumise korraldamine	Haridusamet koostöös koolidega	Tervislike eluviiside ja liikumise propageerimine, koolinoorte meistrid selgunud	Vastavalt HA eelarvelistele võimalustele F2231700000
	Kehalise aktiivsuse suurendamisega tegelevate organisatsioonide ja projektide toetamine	Spordi- ja noorsooamet / haridusamet, spordiklubid	Lisavõimalused loodud, kõigil Tallinna lastel võimalus soovi korral sportida	Vastavalt linnaeelarve võimalustele F2261200000
AE8: vähendada tubakatoodete ja alkoholi alaealistele kättesaadavust				
M8: vähendada tubakatoodete (sigaretid, huuletubakas, e-sigaret, vesipiip) kättesaadavust noorte hulgas	Tubakaseaduse täitmise järelevalve, sh Tallinna koolide ja lasteasutuste territooriumil ning tänaval	Munitsipaalpolitsei amet koostöös ettevõtlusameti ja Tallinna linnaosavalitsuste, politsei ning tubakatoodete jaemüüjatega	Tubakatoodete kättesaadavus ja tarbimine alaealiste hulgas väheneb	Ameti põhitegevus F2220100000

	Õpilaste riskikäitumist ennetavate projektide ja programmide toetamine	Haridusamet, spordi- ja noorsooamet, linnaosavalitsused	Huvi- ja vabaajategevuste kättesaadavus ning õpilaste motiveeritus on kasvanud	Vastavalt eelarvelistele võimalustele F2231700000 / F2261200000
M9: vähendada alkoholi kättesaadavust ja tarbimist noorte hulgas	Järelevalve alkoholse joogi jaemüügi nõuete täitmise ning alkoholse joogi tarbimise piirangute järgimise üle	Ettevõtlusamet, munitsipaalpolitsei amet	Alkoholi kättesaadavus ja tarbimine alaealiste hulgas väheneb	Ameti põhitegevus F2486100000 / F2220100000
	Noorte ja nende vanemate teadlikkuse parandamine ja hoiakute kujundamine, tehes selgitustööd alkoholi toime kohta	Munitsipaalpolitsei amet / TSTA, Politsei- ja Piirivalveamet, Tervise Arengu Instituut	Noorte hoiakud ja teadmised alkoholi kahjulikkusest on paranenud ja seetõttu väheneb tarbimine	Ametite põhitegevus F2220100000
AE9: saavutada uimastite tarbimise vähenemine ja esmatarbijate vanuse tõus				
M10: uimastite tarbimise vähendamine noorte hulgas	Põhikooliõpilaste riskikäitumise vähendamiseks mõeldud interaktiivsete ja aktiivõppeprogrammide toetamine ja elluviimine	TSTA / haridusamet, spordi- ja noorsooamet, linnaosavalitsused	Uimastite esmatarbijate vanus on tõusnud ja tarbijate arv on vähenenud	TSTA eelarvelised vahendid F: 2773501060 2017 – 5000 € 2018 – 5000 € 2019 – 5000 €
	Riskikäitumist vältivate ja vähendavate projektide ja programmide toetamine	TSTA / linnaosavalitsused koostöös MTÜdega, noortekeskused	Teenuste maht on suurenenud	TSTA F 2775001000 2017 – 25 170 € 2018 – 25 170 €

				2019 – 25 170 €
	Alaealiste uimastisõitlaste võimalikult varane väljaselgitamine ja tugiteenusele suunamine	TSTA / haridusamet, linnaosavalitsused, SA Tallinna Lastehaigla, Tallinna Perekeskus, SA Tallinna Koolitervishoid	Järjepidevalt selgitatakse varakult välja alaealised uimastisõitlased ja suunatakse tugiteenusele	Lisakulutusi ei kaasne (asutuste eelarve)
	Riskinoorte kaasamine mitmekülgsesse huvitegevustesse, programmidesse ja projektidesse	Spordi- ja noorsooamet, TSTA, haridusamet, linnaosavalitsused, Tallinna noortekeskused	Riskinoored on kaasatud mitmekülgsesse huvitegevustesse, programmidesse ja projektidesse	Lisakulutusi ei kaasne
M11: alaealiste uimastisõitlaste ravi- ja rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavuse parandamine	Alaealistele uimastisõitlastele rehabilitatsiooni ja tugiisiku teenuse pakkumine koos õppetööga hõlmatusega	TSTA / Tallinna Laste Turvakeskus	Suurenenud on teenust saavate laste arv	TSTA F2281309100 2017 – 981 280 € 2018 – 1 012 435 € 2019 – 1 012 435 €
	Parandada laste vaimse tervise teenuse kvaliteeti, toetades sh ambulatoorset ja statsionaarset sõltuvusravi	TSTA / SA Tallinna Lastehaigla	Suurenenud on kvaliteetset ravi- ja rehabilitatsiooniteenust saavate laste arv	TSTA F2775004000 2017 – 32 080 € 2018 – 32 080 € 2019 – 32 080 €
	Alkoholi- ja uimastisõltuvusega noortele päevakeskuse teenuse loomine koostöös raviasutustega	TSTA koostöös Põhja-Eesti Regionaalhaiglaga	Päevakeskuse teenuse võimaldamine / teenuse arendamine 2018 aastaks	Vajadus on, eelarverida praegu puudub 2018 – 30 000 € 2019 – 30 000 €

AE10: saavutada riskantse seksuaalkäitumise vähenemine ning tagada professionaalne ja järjepidev nõustamine				
M12: noorte riskantse seksuaalkäitumise taseme parandamine	Toetada noortele suunatud kvaliteetsete nõustamis- ja testimisteenuste kättesaadavust	Tervise Arengu Instituut / TSTA, HIV nõustamis- ja testimiskabinetid, MTÜ Eesti Seksuaaltervise Liidu noorte nõustamise keskused ja noortekabinet	Seksuaalnõustamise ning HIV ja teiste seksuaalsel teel levivate infektsioonide testimise maht on kasvanud, noorte teadlikkus paranenud	Ei vaja linna eelarvevahendeid
	Toetada kvaliteetse seksuaalhariduse andmist Tallinna õpilastele	TSTA / haridusamet, MTÜ Eesti Seksuaaltervise Liit, mittetulundusühingud	Õpilaste teadmised turvalisest seksuaalkäitumisest on paranenud	TSTA F2773501060 2017 – 12 000 € 2018 – 12 000 € 2019 – 12 000 €

5.2. Sotsiaalne turvalisus, kaasatus ja võrdsed võimalused

Rahvastiku tervist mõjutavad suurel määral inimestevahelised suhted, nende kvaliteet, suhtlusvõrgustike tihedus, vastastikune usaldus, kokkuhoidmise ja sotsiaalse toetuse tunnetamine, mida tervikuna mõistetakse sotsiaalse kaasatusena. Mida ulatuslikum on sotsiaalne kaasatus ühiskonnas, seda paremad on rahvastiku tervisenäitajad. Sotsiaalse kaasatuse planeeritud arendamine toob endaga kaasa nii sotsiaalse usalduse kui ka sotsiaalse turvalisuse kasvu, mis omakorda on olulised rahvastiku tervise mõjurid.

Sotsiaalse kaasatuse suurenemine on võimalik üksikisikute, rühmade, organisatsioonide ja kogukondade kaasamisega paikkondade terviseprobleemide lahendamisse. Võime koostöös lahendada terviseprobleeme saavutatakse organisatsioonide ja paikkonnas elavate inimeste aktiveerimise, nende pädevuse ja oskuste arendamise ning poliitiliselt ja sotsiaalselt toetava keskkonna loomisega.

II tegevusvaldkond: sotsiaalne turvalisus, kaasatus ja võrdsed võimalused
PE: linnaelanike, eriti sotsiaalselt tundlike rühmade parem kaasatus tervist puudutavate otsuste tegemisse, nende rühmade parem tervisesuutlikkus ning võrdsed eneseteostusvõimalused; hoolekande- ja tervishoiusüsteemi tõhusam koostöö ja parem juhtumite koordineerimine

Meetmed	Tegevused	Vastutajad / täitmise korraldajad	Oodatavad tulemused aastaks 2019	Prognoositav kulu linnaelarvest 2017–2019
AE1: vähendada ebavõrdsust tervisevaldkonnas, tagades esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavuse				
M1: linnaelanike ebavõrdsuse vähendamine raviteenuste saamisel	Ravikindlustusega hõlmamata isikutele esmatasandi arstiabi ja statsionaarse järelraviteenuse tagamine	TSTA / tervishoiuteenuste osutajad	Ravikindlustusega hõlmamata isikutele on tagatud vajalik esmatasandi ja statsionaarne arstiabi	TSTA F2773101000 2017 – 300 000 € 2018 – 300 000 € 2019 – 320 000 €
	Varjupaikades ja öömajades ööbivate ravikindlustusega hõlmamata isikute röntgenkontroll tuberkuloosi varajaseks avastamiseks	TSTA / tervishoiuteenuste osutajad	Ravikindlustusega hõlmamata isikute tuberkuloosi haigestumine on kontrollitud	TSTA F2773501080 2017 – 6000 € 2018 – 6100 € 2019 – 6200 €
M2: tervisekaitse tagamine Tšernobõli katastroofi tagajärgede likvideerimises osalenutele	Tšernobõli katastroofi tagajärgede likvideerimises osalenutele tagatakse rehabilitatsiooniteenuste ja hambaravi kättesaadavus ja osaline kompenseerimine	TSTA / taastusraviasutused	Hambaravi- ja rehabilitatsiooniteenuste osaline kompenseerimine aitab leevendada veteranide kroonilisi tervisehäireid	TSTA F2281405020 2017 – 48 150 € 2018 – 50 000 € 2019 – 52 000 €
AE2: laiendada päevakeskuste ja teiste tugiteenuste võimalusi, parandades tervishoiuasutuste ja sotsiaalsüsteemi koostööd				
M3: eakatele ja nende peredele toimetulekut soodustavate teenuste osutamine	Dementsuse diagnoosiga eakatele päevahoiuteenuse osutamine	TSTA / AS Lääne-Tallinna Keskhaigla	Teenus soodustab eakate inimeste kodus elamist, võimaldab nende lähedastel jätkata töötamist ja anda neile puhkust, säilitades lähedaste tervist	TSTA F22812002010 2017 – 26 910 € 2018 – 26 910 € 2019 – 27 000 €

	Kodus olevale eakale sotsiaalvalveteenuse osutamine	TSTA / teenuseosutajad	Teenus aitab suurendada turvatunnet kodus elavatel eakatel ja puudega inimestel, kes võivad terviseprobleemide tõttu kukkuda ja sattuda abitusse olukorda	TSTA F2281221000 2017 – 131 000 € 2018 – 131 000 € 2019 – 132 000 €
M4: krooniliste haigustega isikutele päevase/ööpäevaringse koduõendusteenuse tagamine	Koduõendusteenuse osutamine kroonilistele haigetele kodus ja Iru Hooldekodus	TSTA / teenuseosutajad	Kodus ja Iru Hooldekodus elavatele krooniliste haigustega isikutele on tagatud päevane/ööpäevaringne koduõendusteenus	TSTA F2773502000 2017 – 370 000 € 2018 – 400 000 € 2019 – 405 000 €
AE3: tagada lastega peredele ja elanikkonna sotsiaalselt tundlikele rühmadele majandusliku toimetuleku võimalus				
M5: sotsiaalse kaitse ja vajaduspõhise abi osutamine lastega peredele, sh toimetulekuraskustes isikutele	Sihtrühma väljaselgitamine ja vajalike sotsiaaltoetuste määramine linnaosavalitsuse sotsiaalhoolekande osakonna kaudu	TSTA/ linnaosavalitsused	Parandada lastega perede ja teiste toimetulekuraskustes isikute toimetulekuvõimet	F2283301000 Fondi eraldatakse riiklikud vahendid
	Esimest korda kooli minevatele lastele makstakse toetust	TSTA	Toetusega kaetakse osaliselt kooli mineva lapse koolitarvete kulu	F2283909000 2017 – 1 472 000 € 2018 – 1 472 000 € 2019 – 1 470 000 €
M6: eriarsti konsultatsioonile suunatavate laste visiiditasu osaline kompenseerimine	Eriarsti konsultatsioonile suunatavate laste visiiditasu osaline kompenseerimine (võimaluse korral suurendatakse aastate jooksul kompenseeritava visiiditasu suurust haiglatele) tagab pääsu vastuvõtule ka majandusraskustega perele	TSTA/ linna raviasutused	Linna raviasutustele kompenseeritakse osaliselt laste visiiditasu eriarstile	F2773301000 2017 – 209 000 € 2018 – 250 000 € 2019 – 250 000 €

AE4: tagada elanikkonna riskirühmadele sotsiaalse rehabilitatsiooni teenus, sh ööpäevaringne hooldamine				
M7: kodus pereliiget hooldavate inimeste hoolduskoormuse leevendamine	Asendushooldusteenuse osutamine hoolduskoormuse leevendamiseks	TSTA/ MTÜ Certis	Omastehooldajatele on tagatud kodus elava pereliikme hooldamise abil ajutine puhkus	F2281203010 2017 – 45 000 € 2018 – 47 000 € 2019 – 48 000 €
	2017. aastal projekteeritakse hooldekodu muu hulgas dementsete hoolduseks ja 2019. aastal ehitatakse õenduskeskus, kuhu kavandatakse 30kohaline osakond dementsetele patsientidele	Iru Hooldekodu, keskuse valmimisel lisandub teenusepõhiselt tasuv haigekassa	Dementsetele isikutele on tagatud nende tervise seisundist lähtuv ravi ja rehabilitatsioon ning järelevalve	F2773502000 2017 – 402 000 € 2018 – 402 000 € 2019 – sõltub haigekassa lepingumahust
M8: vaimupuudega inimeste omastehooldajate vaimse ja füüsilise tervise toetamine	Vaimupuudega inimestele päevahoiuteenuse ja intervallhoiuteenuse osutamine	TSTA/ päevakeskus Käo tugikeskus Juks	Omastehooldajate hoolduskoormus väheneb ja see toetab nende vaimse tervise stabiilsust	F228106000 2017 – 2 098 080 € prognoositav kulu 2018 – 2 250 000 2019 – 2 300 000
AE4: jätkata universaalse disaini põhimõtte elluviimist Tallinna füüsilise keskkonna, sh hoonete, tänavate, ühissõidukite ja eluruumide kohandamist, lähtudes puudespetsiifilistest vajadustest				
M9: iseseisvat toimetulekut toetavate hoolekandeteenuste arendamine ja rakendamine	Erivajadustele vastav eluruumi kohandamise toetamine	TSTA, linnaosavalitsused	Selgitatakse välja erivajadustega inimeste eluruumi kohandamise vajadus ja kohandatakse aastas keskmiselt 15–20 eluruumi	F2283930000 2017 – 30 000 € + ESF eraldised 2018 – 35 000 € 2019 – 40 000 €
M10: linn rakendab järjepidevalt ligipääsetavuse arengusuundi 2016–2022, kaasates kõiki huvirühmi	2017. a valmistatakse ette Tallinna ligipääsetavuse infosüsteem	Tallinna ametid, linnaosavalitsused, hallatavad asutused, koostööpartnerid. Eestvedaja on Tallinna	Muuta Tallinna linn aastaks 2022 praegusega võrreldes palju paremini ligipääsetavaks keskkonnaks	2017 – 30 000 € (infosüsteemi loomiseks, praegu fondita) 2018 – 100 000 €

		Linnavalitsuse invakomisjon. Finantseerimistaotlus esitatakse RIA-le		(luuakse ligipääsetavuse fond)
AE5: toetada linnaelanike osalemist koduasumi tervisevajaduste ja riskide määratlemisel, probleemide lahendamisel ja võimaluste suurendamisel tervise arengus				
M11: linnaelanike osalemise toetamine koduasumi tervisevajaduste ja riskide määratlemisel, probleemide lahendamisel ja <i>tervise edendamise võimaluste suurendamisel</i>	Linnaosade tervisemeeskondade järjepidev koolitamine ja heade kogemuste tutvustamine nii linnaosades kui ka üle Eesti	Linnaosavalitsused, TSTA, koostöö Tervise Arengu Instituudiga	Tervisemeeskondade liikmete pädevus ja praktiliste oskuste kasv turvalise elukeskkonna arendamiseks asumites	TSTA F2773501300 2017 – 5000 € 2018 – 4000 € 2019 – 3000 €
M12: regulaarne rahva tervise ja tervisekäitumise suundumuste analüüs linnaosades	Vajaduste analüüs linnarahva osalusel, saadud andmete alusel linnaosa tervise tegevuskava koostamine, rakendamine ja hindamine	Linnaosavalitsused	Linnaosade tervisearuanded	Vastavalt linnaeelarve vahenditele
M13: linnaelanike, eelkõige sotsiaalselt haavatavate rühmade kaasamine linnaosas planeeritud tegevustesse, tervisega seotud teabe kättesaadavuse tagamine	Kaasavate ürituste korraldamine	Linnaosavalitsused	Kaasatute arvu kasv	Vastavalt linnaeelarve vahenditele
	Sotsiaalselt tundlikele rühmadele nende <i>õiguste, hüvitiste ja toetustega seotud terviseteabe</i> kättesaadavuse tagamine	Linnaosavalitsused	Teabematerjalid	Vastavalt linnaeelarve vahenditele

5.3. Tervist toetav elu-, töö- ja õpikeskkond

Inimese töö-, õpi- ja elukeskkonna korraldusest sõltub suuresti tema psühhosotsiaalne heaolu ja tervislik seisund. Kvaliteetne joogivesi, puhas õhk ning ohutu ja täisväärtuslik toit, head elu- ja töötingimused tagavad hea tervise ja tööjõudluse. Majandusarenguga seoses tuleb üha enam arvestada keskkonnast tingitud ohtudega ning kaaluda ja ohjeldada nendest põhjustatud riske, et vältida rahvastiku tervisenäitajate halvenemist.

Tervise säilitamiseks ja parandamiseks tuleb väärtustada ja arendada keskkonnatervise valdkonda. Tulemuslik on keskkonna ohutegurite kahjuliku toime (keskkonnareostus, müra, ohtlike nakkushaiguste levik jms) vähendamine või kõrvaldamine koordineeritud ja operatiivse korralduse kaudu ning turvalise ja tervist soodustava töö-, õpi- ja elukeskkonna arendamine. Oluline on motiveerida tööandjaid inimese tervist ja keskkonda kaitsma.

III tegevusvaldkond: tervist toetav elu-, töö- ja õpikeskkond				
PE: elu- töö ja õpikeskkonnast tulenevad terviseriskid on vähenenud				
Meetmed aastateks 2017–2019	Tegevused	Vastutusala	Oodatavad tulemused aastaks 2019	Prognoositav kulu linnaeelarvest 2017–2019
AE1: säilitada looduse mitmekesisust ja suurendada elurikkust				
M1: parendada looduse mitmekesisuse säilitamist ja elurikkuse suurendamist	Loodusväärtuste tutvustamiseks ja õuesõppeks vajaliku taristu paigaldamine rohealadele	Keskonnaamet	Parem loodusteadlikkus	10 000 € aastas
AE2: saavutada korraldatud jäätmeveo tõhus toimimine kogu Tallinna linnas				
M2: linnaruumi hooldamine ja heakorrastamine, keskkonda säästva jäätmekäitluse tagamine	Jäätmeveo toimimise tagamine, linna hallatava jäätmete kogumise süsteemi arendamine, teede ja tänavate, parkide, randade ja muude avalike alade hooldus	Keskonnaamet, konnaamet, munitsipaalpolitsei amet, transpordiamet, linnaosavalitsused	Linnaruum on heakorrastatud ning hooldatud, toimib jäätmehierarhiat arvesse võttev jäätmekäitlus, kus eelistatud on jäätmetekke vältimine ja vähendamine ning ringlussevõtt	Ca 18 000 000 € aastas (Rahandusministeeriumile esitatud eelarvearuannete alusel 2014. aasta kulude väljavõtte reast (05100) osas, mis kajastab kulutusi heakorrale tervikuna, lisaks amortisatsioonid)
M3: jäätmeveo korraldamine ja tõhus toimimine kogu linnas	Korraldatud jäätmeveo rakendamine kogu linna territooriumil, jäätmeveonõuete täitmise järelevalve, Tallinna Jäätme keskuse teenuste laiendamine	Keskonnaamet, munitsipaalpolitsei amet	Korraldatud jäätmevedu on kogu linnas rakendatud ning tehakse järelevalvet	Ca 8 000 000 € aastas (kulu kaetakse jäätmevaldajatelt teenuse eest tasu küsimisega)
AE3: parandada sademevee kvaliteeti ja vähendada rannikumere vee eutrofeerumist				
AE4: varustada tarbijaid kvaliteetse joogiveega ning edendada säästlikku veetarbimist				
AE5: suurendada elanike keskkonnateadlikkust ja muuta tarbimisharjumusi				
M4: põhjavee kui olulise	Ülevaate koostamine	Keskonnaamet	Linna põhjavee kvaliteet ei	5000 € aastas

loodusvara kaitsmine	puurkaevude ja jääkreostusobjektide seisundist		ole halvenenud ja on endiselt hea	
M5: säästliku veekasutuse edendamine (sh sademevee)	Veesäästukampaaniate korraldamine era- ja äriklentidele ning avalikkusele. Sademevee käsitlemine loodusressursina, mida akumulatsiooniks ja kasutatakse mõistlikul viisil. Koolituste korraldamine ekspertidele ja avalikkuse teavitamine jätkusuutlike sademeveesüsteemide vajaduse ja tehnoloogiliste lahenduste kohta	Keskonnaamet	Vee, sh sademevee säästlik kasutamine. Vee kulu vähenemine elaniku kohta	5000 € aastas
	Lahkvoolsete sademeveesüsteemide rajamine piirkondadesse, kus sademevesi juhitakse ära ühisvoolsete süsteemide kaudu, leevendades selle koormust. Uutes arenduspiirkondades lokaalsete immutus- ja taaskasutussüsteemide rajamine	Kommunaalamet, linnaplaneerimise amet	Valingvihmade korral üleujutuste vähendamine ning linna erakinnistutelt sademeveesüsteemi juhitavast sademeveest tingitud koormuse vähendamine	Ehitustööde finantseerimine nähakse ette igal aastal vastavalt eelarvestrateegias ja linnaeelarves eraldatud vahenditele
AE6: vähendada pidevalt transpordi- ja elukeskkonna saastet (suits, müra, heitgaasid jm)				
M6: teede ja tänavate tõhusam puhastamine ning keskkonnasäästlikum lume- ja libedustõrje	Hooldustöödel kasutatavate materjalide keskkonnamõjude vähendamine	Kommunaalamet koos lepingupartneritega	Tolmu, müra ja heitgaaside vähendamine. Tööde tegemine tegelikest ilmaoludest lähtudes. Puistematerjalide õige doseerimine	Hooldustöödel kasutatavate materjalide keskkonnamõju vähendamine
M7: välisõhu saasteainete leviku piiramine ja	Peenosakekestest enim saastunud elamualadel inimeste	Keskonnaamet	Inimeste teadlikkus on paranenud nii müra kui ka	12 000 € aastas

linnamüra vähendamine	teadlikkuse suurendamine õhusaaste vähendamisest. Tallinna välisõhu kvaliteeti mõjutavate ettevõtetega koostöö tegemine õhusaaste vähendamiseks. Välisõhu strateegilise mürakaardi ja keskkonnamüra vähendamise tegevuskava ajakohastamine. Linlaste mürateadlikkuse parandamiseks nende teavitamine		õhusaaste valdkonnas. Ajakohastatud on müra vähendamise tegevuskava ja strateegiline mürakaart	
AE7: arendada keskkonnaharidust kõikidel haridustasanditel ja täiskasvanuhariduses				
M8: keskkonnahariduse arendamine kõikidel haridustasanditel ning täiskasvanuhariduses, linnaelanike tõhusam teavitamine keskkonnahariduse omandamise vajalikkusest ning aktuaalsetest keskkonnateemadest, kaasates eri massiteabevahendeid	Keskkonnahariduskampaaniate korraldamine, sinilipu taotlemine vähemalt kahele supelrannale, teematiliste looduslaagrite, koolituste, õppematkade ja seminaride korraldamine kõikidele vanuse- ja rahvusrühmadele, teavituskampaaniate korraldamine	Keskkonnaamet/haridusamet, linnaosavalitsused, haridusasutused, asumite ja kodanike vabatahendused	Linnaelanike keskkonnateadlikkuse suurendamine, keskkonnasäästlikuma käitumismudeli omaksvõtmine	90 000 € aastas 2017 2018 2019
AE8: parendada pidevalt keskkonna seisundit ja elukvaliteeti linnaruumi planeerimise kaudu				
M9: kvaliteetse ja inimkeskse linnaruumi planeerimise tõhustamine, tähtsustades võimalikult palju avalikku ruumi ja keskkonnanäaspekte	Pargialade korrastamine, lähtudes põhimõttest, et tänu maastiku mitmekesisusele (avatud ja suletud alad, suurte vanade puude ja veekogude olemasolu jms) on pargid paljude taime- ja loomaliikide elupaigaks. Taimkattega alade	Keskkonnaamet, Linnaplaneerimise amet	Inimsõbralikuma linnaruumi saamine	Ametite eelarvelised vahendid

	suurendamiseks võtta kasutusele kesklinnas jm vertikaal- ja katusehaljastus. Planeerida tänavaruumi ennekõike linnaplaneeringulisest vaatenurgast (liikluskorralduse aspekt on üks selle osa)			
	Autoliiklusele mõeldud ala viimine miinimumini, soodustades alternatiivseid liikumisviise – jätta tänavaruumi ruumi jalakäijatele ja kergliiklejatele ning tänavaruumi liigendavale haljastusele	Keskonnaamet, Linnaplaneerimise amet	Parklate liigendamine standardi EVS 843:2016 ja linnaosade üldplaneeringute kohaselt	Ametite eelarvelised vahendid
	Koostöös Maanteeametiga Tallinna ja lähipiirkonna liikuvuskava väljatöötamine. Kava väljatöötamisse kaasatakse kõik huvirühmad ning arvestatakse kõikide liikumisviisidega	Transpordiamet	Kava heaks kiidetud 2019	240 000 linnaeelarvest (meetme kogumaksumus 350 000)
AE9: muuta linnaruum säästlikumaks, ohutumaks ja inimkeskemaks, sh ohjeldada autoliiklust kogu linnas				
M10: tervikliku, kiire, katkestuste ja ohtudeta liikumisruumi kujundamine jalakäijatele, jalgratturitele jt kergliiklejatele	Tallinna linna teede ehitusel, kapitaal- ja hooldusremondil rakendatakse kõiki kaasava elukeskkonna põhimõtteid, et tagada kergliiklejatele, puuetega inimestele, eakatele ja teistele liiklejatele võimalus iseseisvalt ja ohutult linna	Kommunaalamet koos lepingupartneritega	Tagada turvaline teedevõrk linna territooriumil, linnaosade ühendus kesklinnaga ja Tallinnaga piirnevate omavalitsuste tõmbekeskustega ning suurendada sel moel keskkonnasäästlikku	Ehitustööde finantseerimine nähakse ette igal aastal eelarvestrateegias ja linnaeelarves eraldatud vahenditest lähtudes

	teedel ja tänavatel liikuda		liikumisviisi Tallinnas	
	Tasakaalustatud linnakeskuse arendamine.	Transpordiamet	Tallinna peatänav (kahe ajaloolise tänav – Narva maantee ja Pärnu maantee südalinnas asuv lõik) liiklusruum planeeritakse ümber kujundada säästvaid liikumisviise eelistavaks. Samuti avatakse linnasüda merele	Projekti abikõlblik summa on 10 180 705 € (2018. a 995 000 €, 2019. a 4 592 824 €, 2020. a 4 592 881 €), millest välistoetus on 8 653 599 € (2018. a 845 750 €, 2019. a 3 903 900 €, 2020. a 3 903 949 €) ning Tallinna linna omafinantseering 1 527 106 € (2018. a 149 250 €, 2019. a 688 924 €, 2020. a 688 932 €), millele lisandub projektiga seotud lisafinantseering summas 1 247 213 € (2016. a 40 000 €, 2017. a 1 003 300 €, 2018. a 4975 €, 2019. a 99 376 €, 2020. a 99 562 €)
	Trammi liinivõrgu rekonstrueerimine ja Tallinna lennujaama ühendamine trammiliinivõrguga	Transpordiamet	Valmis 2017. a lõpuks	11,5 milj € lennujaama ühendus (ilma km-ta) 19,8 milj € Kopli suuna rekonstrueerimine (ilma km-ta)
M11: säästva transpordi ja linnaplaneerimise alase teadlikkuse parandamine ja hoiakute kujundamine	Elanike teadlikkuse suurendamine, kaasates neid transpordiplaneerimisse (liikuvuskava koostamisel), ürituste korraldamine säästlike liikumisviiside propageerimiseks	Transpordiamet	Pidev	Ameti eelarvelised vahendid

AE10: saada Euroopa roheline pealinna tiitel				
M12: tegevuste korraldamine Euroopa roheline pealinna tiitlile kandideerimiseks	Tallinna keskkonnastrateegia aastani 2030 ja Tallinna keskkonnakaitse tegevuskava aastani 2018 elluviimine	Kesklinnaamet, kommunaalamet, linnaplaneerimise amet, ettevõtlusamet, transpordiamet	Euroopa roheline pealinna tiitli saavutamine	Ametite eelarvelised vahendid
AE11: tagada igakülgne valmisolek häda- ja kriisiolukordadeks				
M13: elanike, ettevõtete ja asutuste elutähtsate teenuste pikaajalisteks katkestusteks, hädaolukordadeks või muudeks kriisiolukordadeks valmisoleku parandamine	Elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamine	Elutähtsaid teenuseid osutavad ettevõtted	Tagatud on elutähtsate teenuste toimepidevus	Kulud, sh investeeringud elutähtsate teenuste osutajate eelarvetest
	Elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise koordineerimine ja elutähtsate teenuste osutajate nõustamine	Kommunaalamet	Tagatud on elutähtsate teenuste toimepidevuse regulaarne koordineerimine ja elutähtsate teenuste osutajate nõustamine	Ameti põhitegevus
	Elutähtsate teenuste osutajate koostatud toimepidevuse riskianalüüside ja plaanide läbivaatamine, nende vastavuse kontrollimine ja dokumentide kinnitamine. Ülevaadete koostamine elutähtsate teenuste toimepidevuse seisust	Kommunaalamet	Elutähtsate teenuste osutajate koostatud toimepidevuse riskianalüüsid ja plaanid on regulaarselt läbi vaadatud, kontrollitud nende vastavust ning dokumendid on kinnitatud. Koostatud on ülevaadet elutähtsate teenuste toimepidevuse seisust	Ameti põhitegevus
	Järelevalve elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamise, sealhulgas elutähtsate teenuste katkestusi ennetavate meetmete	Kommunaalamet	Järelevalve kaudu on tõstetud elutähtsate teenuste toimepidevuse taset	Elutähtsate teenuste katkestusi ennetavate meetmete rakendamise kulud elutähtsate teenuste osutajate eelarvetest

rakendamise üle			
Hädaolukorra lahendamise plaanide koostamine elutähtsate teenuste raskete tagajärgedega või pikaajalisest katkestusest põhjustatud hädaolukordade lahendamiseks	Kommunaalamet	Koostatud on hädaolukorra lahendamise plaanid elutähtsate teenuste raskete tagajärgedega või pikaajalisest katkestusest põhjustatud hädaolukordade lahendamiseks. Tagatud on hädaolukorra lahendamise plaanide regulaarne läbivaatamine ja täiendamine	Ameti põhitegevus
Elutähtsate teenuste osutajatele ja linna kriisireguleerimise struktuuriüksuste liikmetele ja nende asendusliikmetele kriisireguleerimisõppuste korraldamine	Kommunaalamet koos lepingupartneritega	Kriisireguleerimiskoolituste ja -õppuste kaudu on suurendatud elutähtsate teenuste osutajate ja linna kriisireguleerimise struktuuriüksuste liikmete ja nende asendusliikmete teadlikkust ja tõstetud häda- või kriisiolukordadeks valmisoleku taset	Kulud linna tsentraliseeritud koolituste korraldamise eelarvest
Linna kriisireguleerimise struktuuriüksuste valmisoleku taseme tõstmine, sh tööplaanide koostamine ja koosolekute ettevalmistamine ning töökorralduste väljatöötamine	Kommunaalamet	Tõstetud on linna kriisireguleerimise struktuuriüksuste häda- või kriisiolukordadeks valmisoleku taset	Ameti põhitegevus
Linna riskianalüüsi ja kriisireguleerimisplaani koostamine ja läbivaatamine ning elanikkonna teavitamine Tallinna riskidest	Kommunaalamet	Koostatud on linna riskianalüüs ning kriisireguleerimisplaan ning tagatud on nende regulaarne läbivaatamine.	Ameti põhitegevus

			Tagatud on elanikkonna teavitamine Tallinna riskidest	
	Ettepanekute koostamine riigiasutuste esitatud kriisireguleerimise valdkonna seaduste ja õigusaktide eelnõude kohta. Kriisireguleerimise valdkonnaga seotud linna õigusaktide eelnõude ettevalmistamine ja menetlemine	Kommunaalamet, munitsipaalpolitsei amet	Tagatud on ettepanekute koostamine riigiasutuste esitatud kriisireguleerimise valdkonna seaduste ja õigusaktide eelnõude kohta. Tagatud on kriisireguleerimise valdkonnaga seotud linna õigusaktide eelnõude ettevalmistamine ja menetlemine	Lisakulutusi ei kaasne (ametite põhitegevus)
	Häda- või kriisiolukordadeks elanikkonna juhendamise ja ettevalmistamise alustamine	Munitsipaalpolitsei amet koostöös linnaosavalitsuste ning vajaduse korral linna ametiasutustega	Alustatud on elanikkonna juhendamist ja ettevalmistamist häda- või kriisiolukordadeks	Ameti põhitegevus
	Elanikkonnakaitse mehhanismide plaanide koostamine	Munitsipaalpolitsei amet koostöös lepingupartneritega	Koostatud on elanikkonnakaitse mehhanismide plaanid	Lisakulutusi ei kaasne (ametite põhitegevus)
	Elanikkonnakaitse meetmete praktiliste lahenduste väljatöötamine	Munitsipaalpolitsei amet koostöös lepingupartneritega	Välja töötatud on elanikkonnakaitse meetmete praktilised lahendused	Lisakulutusi ei kaasne (ametite põhitegevus)
	Koostöö alustamine lepingupartneritega, et valmistada elanikkond ette häda- või kriisiolukorras toime tulemiseks	Munitsipaalpolitsei amet koostöös lepingupartneritega	Alustatud on koostööd lepingupartneritega, et valmistada elanikkond ette häda- või kriisiolukorras toime tulemiseks	Lisakulutusi ei kaasne (ametite põhitegevus)
	Sõjategevuses kannatada saanud isikutele abi osutamise korraldamise ettevalmistamine	Munitsipaalpolitsei amet, linnaosavalitsused, sotsiaal- ja tervishoiuamet	Sõjategevuses kannatada saanud isikutele abi osutamise <i>korraldamine on ette valmistatud</i>	Lisakulutusi ei kaasne (ametite põhitegevus)
	Häda- või kriisiolukorraga	Munitsipaalpolitsei amet,	Tagatud on häda- või	Vastavalt eelarvelistele

	seotud teabe kogumine ning teabevahetuse korraldamine	kommunaalamet, Tallinna abitelefoni 1345, elutähtsate teenuste osutajad, transpordiamet, sotsiaal- ja tervishoiuamet	kriisiolukordadega seotud teabe kogumine ja teabevahetuse korraldamine	võimalustele
	Häda- või kriisiolukordadeks tegevusvaru moodustamine	Munitsipaalpolitsei amet, linna <i>kriisireguleerimisüksused</i>	Vastavalt eelarve võimalustele on soetatud tegevusvaru häda- või kriisiolukordadeks	Vastavalt eelarve võimalustele
	Evakuatsioonikohtade kaardistamine ja ettevalmistamine koostöös linnaosadega	Munitsipaalpolitsei amet koostöös linnaosavalitsustega ning vajaduse korral linna ametiasutusega	Evakuatsioonikohad on kaardistatud ning käivitatud on tegevused evakuatsioonikohtade kasutuselevõtmiseks häda- või kriisiolukordades	Lisakulutusi ei kaasne
	Kriisireguleerimise kaasatavate struktuuriüksuste valmisoleku kontrollimine ja ühiskoolituste korraldamine ning koostööplaanide koostamine	Munitsipaalpolitsei amet, koostööpartnerid	Ühisõppuste ja –koolitustega on parandatud kriisireguleerimise kaasatavate struktuuriüksuste valmisolekut häda- ja kriisiolukordadeks. Koostatud on koostööplaanid	Vastavalt eelarve võimalustele
AE12: viia haridusasutused turvalisusnõuetega kooskõlla				
M15: tänapäeva nõuetele vastava, turvalise ja arendava õpikeskkonna loomine koolides	Haridusasutuste turvaline ja arendav õpikeskkond luuakse ning viiakse tänapäeva nõuetega vastavusse enamasti tervikremondiga. Osalise remondi käigus paigaldatakse või parandatakse automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteem,	Haridusamet	Kõikidele turvalisusnõuetele vastavad haridusasutused. Regulaarselt hinnatakse riske haridusasutuste hädaolukorra lahendamise plaanides ja regulaarselt korraldatakse kriisiolukordade	Vastavalt eelarve võimalustele

	evakuatsioonivalgustus, moodustatakse tuletõkkesektsioonid koos tuletõkkeuste ja -akende paigaldamisega ja evakuatsiooniväljapääsude ja -treppide korrastamisega		lahendamise õppusi	
AE13: parandada linna-, elu- ja töökeskkonna turvalisust ja ohutust elanike kaasatuse ja otsustusvõime suurenemisega				
M16: linnaelanike parem teadlikkus turvalisuse ohuteguritest ja nende mõju vähendamise võimalustest	Linna meediakanalid	Meedia	Elanike teadlikkuse tõus	Vastavalt eelarve võimalustele
M17: ohutu ja turvalise töökeskkonna soodustamine Tallinna ettevõtetes ja organisatsioonides	Tervist edendavate töökohtade võrgustiku laiendamine ja arendamine	TSTA linnaosavalitsused	Tervist edendavate töökohtade võrgustiku liikmete arv	Vastavalt eelarve võimalustele

5.4. Tervislik eluviis

Inimene võtab iga päev vastu otsuseid ja teeb valikuid, mis võivad tema tervist soodustada või kahjustada. Otsuste tegemine sõltub elukeskkonna majanduslikest, poliitilistest, kultuurilistest ja sotsiaal-psühholoogilistest mõjudest, mis kujundavad inimese väärtushinnanguid, võimalusi ja eluviisi.

Optimaalne kehaline aktiivsus, tasakaalustatud toitumine, turvaline liiklus-, vabaaja- ja seksuaalkäitumine ning sõltuvust tekitavate harjumuste puudumine aitab ennetada paljusid haigusi ja arendada välja tervisepotentsiaali.

Ühiskonnas, kus alkoholipoliitika lähtub rahvastiku tervise huvidest, noorte vaba aja veetmiseks ja tervisespordiks on loodud soodsad tingimused, kus tervislikku eluviisi ja peresuhteid toetatakse poliitiliste otsustega ning kus valitseb solidaarsus ja hoolitakse üksteisest, on ka inimeste tervisekäitumine tasakaalustatud ja juhindub väärtushinnangutest.

Kõigil inimestel on ühetaolised õigused ja võimalused tervishoiuteenuseid kasutada sõltumata east, soost, elukohast, erivajadusest või sotsiaalsest kuuluvusest. Piiratud ressursside korral võib eelistada üht elanikkonna rühma või inimest ainult lähtuvalt tema tervise vajadustest. Iga inimesele on oluline tervishoiuteenuste kättesaadavus ja kvaliteet. Tervishoiusteemi arendamine ja jätkusuutlikkuse tagamine on võimalik eeldusel, et kohustused jagunevad õiglaselt riigi, omavalitsuste, tervishoiuteenuste osutajate, tööandjate ja inimeste vahel.

IV tegevusvaldkond: tervislik eluviis				
PE: rahvastiku kehaline aktiivsus on suurenenud, toitumine on muutunud tasakaalustatumaks ja riskikäitumine vähenenud				
Meetmed	Tegevused	Vastutajad / täitmise korraldajad	Oodatavad tulemused aastaks 2019	Prognoositav kulu linnaelarvest 2017–2019
AE1: suurendada elanikkonna, sh laste ja noorukite kehalist aktiivsust				
M1: elanikkonna kehalise aktiivsuse suurendamine	Võimaluste leidmine lisainvesteeringuteks	Spordi- ja noorsooamet / linnaosavalitsused, MTÜ	Investeeringud liikumist soodustava taristu rajamiseks on kasvanud.	Vastavalt linna eelarvelistele vahenditele, lisainvesteeringud
	Kehalise aktiivsuse suurendamisega tegelevate organisatsioonide ja projektide toetamine	Spordi- ja noorsooamet, haridusamet, sotsiaal- ja tervishoiuamet, linnaosavalitsused ja nende sotsiaalkeskused	Kasvab liikumisaktiivsust suurendavate projektide arv	TSTA F 2773501300 2017– 4000 € 2018 – 4000 € 2019 – 4000 €
M2: linna spordibaaside võrgu arendamine ja majandamine ning seal elanikele sportimisvõimaluste pakkumine	Uute spordirajatiste ehitamine, olemasolevate uuendamine	Spordi- ja noorsooamet, keskkonnaamet	Spordirajatiste arv on suurenenud	Vastavalt linna eelarvelistele vahenditele
AE2: suurendada linnaelanike terviseteadlikkust				
M3: linnaelanike regulaarne teavitamine tervislikest eluviisidest ja liikumisharrastuse võimalustest	Teemakohaste seminaride, konverentside ja infopäevade korraldamine	Spordi- ja noorsooamet, haridusamet, sotsiaal- ja tervishoiuamet, linnaosavalitsused	Infopäevad, konverentsid ja seminarid linnaelanikele tervislike eluviiside, kehalise aktiivsuse ning tervisliku toitumise	TSTA F2773501500 2017 – 2000 € 2018 – 2000 € 2019 – 2000 €

			edendamise teemadel toimuvad regulaarselt	
	Ametite ja linnaosavalitsuste veebilehtede pidev teemakohane uuendamine, et tagada elanikkonna jätkuv ja järjepidev informeeritus ülelinnalistest tegevustest tervise valdkonnas	Veebilehed, linnaosavalitsuste lehed Tallinna Televisioon	Linnaelanike informeeritus tervisliku eluviisi järgimise võimalustest on paranenud	Asutuste eelarveliste vahendite piires
M4: linnaelanike toitumis- ja liikumisharjumuste suundumuste regulaarne analüüsimine	Kogumik „Tallinn arvudes“, terviseindikaatorite loetelu täiendamine, terviseprofili koostamine (2021)	Tallinna Linnakantselei linna avalike suhete teenistuse teabeosakonna linnauuringute sektor, sotsiaal- ja tervishoiuamet koos linnaosavalitsustega	Tulemuste analüüsi alusel paikkondlike tegevuste planeerimine	Ei nõua eelarvelisi lisavahendeid
AE3: vähendada tubakatoodete ja alkoholi kättesaadavust linnaelanikele				
M5: alkoholi kättesaadavuse reguleerimine	Alkoholi kättesaadavuse reguleerimiseks asjakohaste sanktsioonide rakendamine, tehes seaduse muutmise ettepanekuid	Tallinna Linnavolikogu, Tallinna Linnavalitsus, ettevõtlusamet	Alkoholipoliitikat on kujundatud oma haldusterritooriumil olenevalt olukorrast ja vajadustest	Vastavalt asutuste eelarvelistele vahenditele (nt palgafond)
	Alkoholi kättesaadavuse ja tarbimise järelevalve tõhustamine, sh järelevalve asjakohaste õigusaktide täitmise üle	Ettevõtlusamet, munitsipaalpolitsei amet	Alkoholi kättesaadavus on vähenenud	Vastavalt asutuste eelarvelistele vahenditele (palgafondi vahendid)
AE4: saavutada linnaelanike hulgas nii uimastite tarvitamise kui ka uimastite esmatarbimise juhtude vähenemine ning uimastitarbijate vanuse kasvamine				
M6: uimastite tarbimise vähendamine linnaelanike hulgas	Linnaelanike teavitamine illegaalsete uimastite toimest ja ohust tervisele	Sotsiaal- ja tervishoiuamet, Tallinna Televisioon; linnaosavalitsused koostöös Tervise Arengu Instituudiga Politsei- ja	Teave on kättesaadav kõikidele sihtrühmadele	Vastavalt asutuste eelarvelistele vahenditele (palgafondi vahendid)

		Piirivalveameti Põhja prefektuur		
AE5: parandada uimastisõitlaste ja HIV-positiivsete inimeste kvaliteetse ravi- ja rehabilitatsiooniteenuse ning kahjude vähendamise teenuse kättesaadavust				
M7: uimastisõitlaste ja HIV-positiivsete inimeste kvaliteetse ravi- ja rehabilitatsiooniteenuse ning kahjude vähendamise teenuse kättesaadavuse parandamine	Kahjude vähendamise teenuse kättesaadavuse toetamine, vajaduse korral süstlavahetus- ja nõustamisteenuste laiendamine koostöös riigi ja professionaalsete teenuseosutajatega	Sotsiaal- ja tervishoiuamet koostöös Tervise Arengu Instituudiga	2019. aastal tegutseb Tallinnas vähemalt viis kahjude vähendamise keskust. Välitöösse hõlmatud piirkondade arv on kasvanud	TSTA F2775002000 2017 – 15 170 € 2018 – 15 740 € 2019 – 15 740 €
	Toetada uimastitarbijate sõltuvusnõustamist madala läve keskuses ja teenust osutavates organisatsioonides, motiveerides sõltuvusprobleemidega isikuid ravile pöörduma	Sotsiaal- ja tervishoiuamet, teenust osutavad MTÜd	Ravile pöördujate arv on suurenenud	TSTA F 2775101000 2017 – 6230 € 2018 – 6430 € 2019 – 6530 € F 2773501060 2017 – 7830 € 2018 – 7830 € 2019 – 7830 €
	Toetada asendus- ja võõrutusraviteenuste osutamist uimastisõitlastele	Sotsiaal- ja tervishoiuamet koostöös ASiga Lääne-Tallinna Keskhaigla ja Tervise Arengu Instituudiga	Raviteenuseid saavate sõitlaste arv on kasvanud	TSTA F2773501050 2017 – 189 770 € 2018 – 234 000 € 2019 – 234 000 €
	Sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuste kättesaadavuse toetamine	Sotsiaal- ja tervishoiuamet koostöös MTÜde ja Tervise Arengu Instituudiga	Teenusesaajate arv on kasvanud	TSTA F2773501060 2017 – 51 000 € 2018 – 51 000 € 2019 – 51 000 €
	Uimastisõitlaste lähedaste	Sotsiaal- ja	Uimastisõitlaste	TSTA

	tugirühmade tegevuse toetamine	tervishoiuamet koostöös mittetulundussektoriga	tugirühmade tegevus on hoogustunud, lähedaste kaasatus on suurenenud	F277350160 2017 – 23 490 € 2018 – 23 490 € 2019 – 23 490 €
AE6: tagada HIV-positiivsetele ja nende lähedastele kvaliteetsed ja kättesaadavad teenused, Tallinnas HIV-nakkuse leviku püsiv vähenemine ning olukord, kus uute HIV-nakkuse juhtude arv noorte hulgas ei kasva ning riskantse seksuaalkäitumise tase ei tõuse				
M8: HIV-nakkuse leviku tõkestamine	Linnaelanike regulaarne teavitamine HIV-nakkusest ja seksuaalsel teel levivatest infektsioonidest ning testimisvõimalustest	Sotsiaal- ja tervishoiuamet, linnaosavalitsused, tervishoiuteenuste osutajad, Tallinna Televisioon; Tervise Arengu Instituut	Elanike teadlikkus HIV testimise, ravi ja nõustamise võimalustest on paranenud	Lisakulutusi ei kaasne
AE7: soodustada tallinlaste turvakäitumist liikluses, olmes ja vaba aja veetmisel				
M9: tallinlaste riskikäitumise vähendamine liikluses, olmes ja vaba aja veetmisel	Safe Community koostöövõrgustiku ümarlaudade ja seminaride „Turvaline Tallinn“ korraldamine	TSTA, ametid ja organisatsioonid, Maanteeamet, Politsei- ja Piirivalveamet, linnaosavalitsused	„Turvaline Tallinn 2018“, kordusliitumine rahvusvahelise Safe Community võrgustikuga	TSTA F2773501300 2017 – 2500 € 2018 – 2500 € 2019 – 2500€
	Eakate vigastuste ennetamiseks mõeldud tegevuste koordineerimine ja elluviimine linnaosade sotsiaalkeskustes ja eakate keskustes	TSTA koostöös linnaosavalitsustega, Maanteeamet, Politsei- ja Piirivalveameti Põhja prefektuur	Eakate teadmised liiklusohutusest on paranenud, eakatega juhtunud liiklusõnnetuste arv on vähenenud	TSTA F2773501500 2017 – 1500 € 2018 – 1700 € 2019 – 1800 €
	Laste ja noorte vigastuste ennetamiseks mõeldud tegevuste koordineerimine ja elluviimine	TSTA koostöös linnaosavalitsustega, Maanteeamet, Politsei- ja Piirivalveamet munitsipaalpolitsei amet	Teadlikkus riskiteguritest on suurenenud. Lastega liikluses juhtunud õnnetuste arv on vähenenud	TSTA F2773501700 2017 – 1000 € 2018 – 1200 € 2019 – 1500 €

AE8: tõhustada paikkonnapõhist tervisedendust				
M10: linnaosade tervisemeeskondade võimekuse arendamine tervist toetava keskkonna kujundamiseks	Regulaarsed koolitused linnaosade tervisemeeskondadele	Linnaosavalitsused ja tervisemeeskonnad	Tervisemeeskondade liikmete praktilised oskused ja pädevus on paranenud	TSTA F2773501300 2017 – 1000 € 2018 – 1000 € 2019 – 1000 €
M11: kultuurikeskuste, eakate päevakeskuste, spordi-, noorte- ja vabaajakeskuste rakendamine tervist toetava, terviseteadet ja nõustamist pakkuva keskkonnana	Koordineeritud järjepidev tegevus	Linnaosavalitsused	Hõlmatus	Vastavalt linnaeelarve vahenditele
M12: eelduste ja tingimuste loomine ja arendamine kodulähedase tervisliku liikumis- ja kultuuriharrastusega tegelemiseks ning vaba aja veetmiseks, sh asumis elanikele koolivõimlate kasutamise võimaldamine	Tervisliku vaba aja veetmise võimaluste pakkumine	Linnaosavalitsused	Kõigis linnaosades on elanikel võimalik kasutada kodulähedasi tervisespordi- ja vabaajakeskusi	Vastavalt linnaeelarve vahenditele
M13: elanikkonna motiveerimine suurendama kehalist aktiivsust meedia ja tervisespordipäevade laialdasema korraldamisega	Tegevuskava koostamine elanikkonna aastaringseks kaasamiseks, et suurendada nende kehalist aktiivsust	Linnaosavalitsused	Kehalise aktiivsuse tegevuskavad linnaosades	Vastavalt linnaeelarve vahenditele

6. RISKID JA NENDE MAANDAMINE

Poliitilised riskid

Poliitilised riskid võivad tuleneda poliitilise tahte muutusest linnavolikogus ja linnavalitsuses või sotsiaalse kindlustunde vähenemisest riigis. See omakorda võib tuleneda demokraatia jätkusuutlikkuse vähenemisest. Poliitilise tahte muutus võib johtuda linnavalitsuse ja volikogu liikmete prioriteetide muutusest, linnavalitsuse vahetumisest või poliitiliste huvirühmade ümberpaiknemisest. Demokraatia jätkusuutlikkuse vähenemine võib olla tingitud Vabariigi Valitsuse prioriteetidest, mis toob endaga kaasa sotsiaalse ebavõrdsuse kasvu kõigis eluvaldkondades, sh linnaelanike tervises.

Selliste riskide vähendamiseks tuleb arengukava elluviijatel poliitikuid arengukava elluviimisega järjepidevalt kursis hoida ning hoida seda avalikkuse tähelepanu keskmes. Riskid võivad kaasneda ka riigi rahvastiku tervise arengukava prioriteetide muutumisega.

Finantsriskid

Finantsriskid võivad tuleneda aastaeelarve koostamise põhimõtete muutusest või poliitikute prioriteetide muutustest. Selliseid riske aitavad vähendada arengukava elluviimise kulu- tulususe regulaarsed põhjendused, elanike tervisestatistika muutuste järjepidev esitlemine ning teavitamine tervist puudutavate uuringute tulemustest ja nende selgitamine. Finantsriskid võivad tuleneda majanduskriisist, mille tõttu võivad väheneda linna tulud ning riigi toetus ühistegevustele.

Haldusriskid

Haldusriskid võivad tuleneda arengukava elluviimise võrgustiku ja selle osade sisulise juhtimise (koordineerib sotsiaal- ja tervishoiuamet) ja haldusjuhtimise (linnaosade valitsused, ametid + kolmas sektor, muud organisatsioonid) ebakõladest, näiteks koostöö vähesusest või puudumisest. Taolisi riske maandab sektoritevaheline Tallinna tervisekoalitsioon, kuhu kuuluvad ka ametite ja linnaosade valitsuste esindajad, ning Tallinna tervisenõukogu koordineeriva tegevusega.

Kommunikatsiooniriskid

Kommunikatsiooniriskid võivad tuleneda teabe ebapiisavast ja ebasihipärasest liikumisest koostöövõrgustiku üksuste vahel. Taolisi riske vähendab konkreetse kommunikatsiooniplaani koostamine ja järgimine koos järjepideva tagasisidesüsteemi loomise ja rakendamisega.

Sotsiaalsed riskid

Sotsiaalsed riskid tulenevad indiviidide, rühmade või organisatsioonide suhetest arengukava ellu viivas võrgustikus. Neid riske vähendavad regulaarsed kohtumised, arutelud, ümarlauad ja kõikide osaliste järjepidev kaasamine otsuste tegemisse, nende ärakuulamine ja arvamuste arvestamine. Olulisel kohal on meeskonna ülesehitamine ühiste eesmärkide saavutamiseks ja järjepidev meeskonnatöömeetodite rakendamine.

Motivatsioonist tulenevad riskid

Motivatsiooniriskid võivad tuleneda võrgustiku liikmete madalast töötasust või sellest, et juhid ei tunnusta ametipositsiooni piisavalt. Neid riske saab vähendada töötajate kaasamisega juhtimisprotsessi, sellega, et ametite, linnaosade valitsuste ja organisatsioonide juhid pööravad töötajate tunnustamisele regulaarselt tähelepanu, ning arengukava elluviijate tunnustamise süsteemi loomisega.

Professionaalsusega seotud riskid

Arengukava elluviimine võib takerduda võrgustike liikmete vähese professionaalsuse taha. Neid riske saab vähendada regulaarse täienduskoolitussüsteemi loomise ja rakendamisega.

Majanduskriis

Majanduskriisist tulenevad riskid on võimalikud, kuid kuuluvad vääramatute jõu alla ja neid käsitletakse tervisekoalitsiooni erakorraliste meetmete rakendamisega.

7. ARENGUKAVA TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Et selgitada välja arengukava elluviimisel saavutatud muudatused ja hinnata nende tulemuslikkust, tagada tegevuste kvaliteet ja kasutada ressursse säästlikult, tuleb luua andmete järjepideva hindamise süsteem, mis sisaldab mõõtmisindikaatoreid, kokkulepituid mõõtmismeetodeid ja ajakava.

Arengukava hindamine sisaldab kolme valdkonda: protsessi, mõju ja tulemuste hindamist. Igas valdkonnas määratakse kindlaks hindamisindikaatorid ja -vahendid.

Mitmes arengukava valdkonnas on kasutusel oma andmekogumissüsteemid ja –struktuurid. Nii Tallinnas kui ka üle Eesti tehakse eri sagedusega läbilõikeuuringuid, millest on võimalik eraldada andmeid tallinlaste tervisenäitajate kohta. Mitmes valdkonnas, näiteks tervise sotsiaalsete mõjurite või tervisesuutlikkuse kohta, kogutakse andmeid kaootiliselt või ei kogutagi.

Tulemuste hindamine

Tulemuste hindamise all mõistetakse teabe kogumist tervisevaldkonna tegevuste eesmärkide täitmise ulatuse kohta eesmärgiga vastata küsimusele, kas tegevustega saavutati kavandatu ja mil määral.

Tulemuslikkust hinnatakse kahel tasandil – linna ja linnaosa tasandil – igal aastal.

Mõju hindamine

Mõju hindamine vastab küsimusele, mis on elanikkonnas või paikkonnas tervisetgevuste tulemusel muutunud. Mõju hindamisel selgitatakse sotsiaalseid, poliitilisi, intellektuaalseid või struktuuralseid muutusi, mis registreeritakse pidevalt linnaosades ja koordineerivas keskuses – Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuametis.

Protsessi hindamine

Protsessi hindamisel analüüsitakse ühelt poolt käigus olevaid tegevusi, projekte, protsesse ja nende kvaliteeti ning teiselt poolt indiviidide, organisatsioonide ja kogukondade või paikkondade suutlikkust tegutseda.

Kvaliteedi hindamine

Hinnatakse protseduuride kvaliteeti ja tulemuste vastavust vajadustele. Protsessi hindamisel kas analüüsitakse sihtrühma või asjaosaliste rühma tegevustest või projektist mõjutatavaid inimesi, pakutud teenuste mahtu ja viise, teenuste pakkumise protsessi või teenuste kvaliteeti ja/või hinnatakse nende elluviimist.

Tervisesuutlikkuse hindamine

Suutlikkuse analüüsil eristatakse kolme tasandit: indiviidi, organisatsiooni ja paikkonna suutlikkust. Paikkonna tervisesuutlikkuseks nimetatakse võimelisust kasutada teadmisi, oskusi, süsteeme ja ressursse, et mõjutada paikkonna ja seal elavate indiviidide tervist ja elukvaliteeti positiivses suunas. Paikkonna või kogukonna suutlikkus koosneb neljast valdkonnast:

- 1) aktiveerumine ja mobiliseerumine (indikaatorid: osavõtt, liidrite olemasolu, rühmade või võrgustike olemasolu);
- 2) paikkonna või kogukonna pädevus (indikaatorid: teadmised vajaduste analüüsiks, tõenduspõhiste lahenduste elluviimiseks ja tegevuste/tulemuste hindamiseks ning oskus neid teadmisi rakendada);
- 3) probleemide lahendamise oskused (indikaatorid: meeskonnatöö, paindlikkus, juhtimisoskused, kaasamisoskused);
- 4) toetava keskkonna soodustamine (indikaatorid: poliitiliste otsuste mõjutamise oskused, finantsressursside hankimise oskused, sihtrühmade ja võrgustike koolituste ja sotsiaalsete suhete arendamise oskused).

KASUTATUD MATERJALID

Strateegia „Tallinn 2030“

<https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=118878>

Tallinna arengukava 2014–2020

<https://www.riigiteataja.ee/akt/425062013041>

Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2017–2020

<https://www.riigiteataja.ee/akt/414062016011>

Rahvatervise seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/832080?leiaKehtiv>

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006?leiaKehtiv>

Tallinna põhimääruse ja teiste linnavolikogu määruste muutmine

<https://www.riigiteataja.ee/akt/409022016020>

Tallinna põhimäärus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/409022016060?leiaKehtiv>

Alkoholismi ja narkomaania ning HIV ja AIDSi leviku ennetamise tegevuskava Tallinnas aastateks 2013–2017

<http://www.tallinn.ee/g6810s69928>

Tallinna Tervisekoalitsiooni moodustamine ja põhimääruse kinnitamine

https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=111596&fd=1&q_sort=elex_akt.akt_vkp

Tallinna Tervisekoalitsiooni koosseis

https://oigusaktid.tallinn.ee/?id=3001&aktid=111816&fd=1&q_sort=elex_akt.akt_vkp

Tallinna tervisenõukogu põhimäärus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/426022013022>

Tallinna terviseprofiil, Tallinna Linnavalitsus, 2016

http://www.tallinn.ee/est/tallinna_terviseprofiil_2016.pdf

Tallinn arvudes

<http://www.tallinn.ee/otsing?fraas=Tallinn+arvudes>

Eesti Vabariigi põhiseadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/633949?leiaKehtiv>

Euroopa ühenduse asutamisleping (Rooma, 25.03.1957, viimati parandatud liitumislepinguga 2003. a), konsolideeritud versioon (01.05.2004)

https://www.univie.ac.at/RI/eur/20040401/ET_EC_Treaty_Vienna.pdf

Parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta

<https://www.riigiteataja.ee/akt/78197>

Lastekaitseadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001?leiaKehtiv>

Tallinna koolieelsete munitsipaallasteasutuste arendamise programm 2013–2021 „Lasteaiakoht igale lapsele”

<https://aktal.tallinnlv.ee/static/Eelnoud/Dokumendid/endok8001.pdf>

Puuetega tallinlaste toimetulekut käsitlev sotsiaaluuring

http://server.amphora.ee/uuringud_public/document.aspx?id=11563

Elanike rahulolu Tallinna linna avalike teenustega 2015

http://server.amphora.ee/uuringud_public/document.aspx?id=11555

Hädaolukorra seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/117122015037?leiaKehtiv>

Tallinna Keskkonnaameti aastaraamat 2015

<http://www.tallinn.ee/Tallinna-Keskkonnaameti-aastaraamatud>

Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring

<http://pxweb.tai.ee/PXWeb2015/pxweb/et/05Uuringud>

Alkoholiseadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/120022015005?leiaKehtiv>

Alkohoolse joogi jaemüügi ja alkoholi reklaami kitsendused

<https://www.riigiteataja.ee/akt/405122014050>

Youth in Europe report 2014

<http://www.tallinn.ee/est/tervis/Youth-in-Europe-2014-Tallinn.pdf>